

Nr 114

Utlåtande i anledning av riksdagens år 1961 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a—5:e avd.)

Statsutskottet, till vars förberedande behandling riksdagens år 1961 församlade revisorers berättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtandena och förklaringarna blivit hänvisad, får, efter tagen kännedom av vissa handlingar och inhämtande av för ärendenas utredning i övrigt erforderliga upplysningar, underställa riksdagens prövning de av revisorerna gjorda uttalandena och vad av utskottet i anledning därav anförts.

1:o) **Utlämnade rese- och flyttningsförskott.** Under utrikesdepartementet, § 1, har revisorerna riktat anmärkningar mot handläggningen inom utrikesförvaltningen av vissa rese- och flyttningsförskottsärenden (Del I, s. 3—11).

Utlåtande har avgivits av *chefen för utrikesdepartementets personalavdelning* (Del II, s. 5 och 6).

Utskottet. Enligt det s. k. utlandsresereglementet äger förrättningsman för bestridande av utgifter i samband med utrikes tjänsteresa uppbära lämpligt förskott. Rätt till förskott tillkommer också enligt kungörelsen om ersättning för flyttningskostnad vid flyttning utom riket sådan tjänsteman, som för fullgörande av statligt uppdrag måste bosätta sig utomlands. Angivna slag av förskott skall redovisas inom tid, som vederbörande myndighet bestämmer. Reseräkning skall i regel vara till myndigheten inkommen inom tre månader efter det utrikesförrättningen fullgjorts och flyttningsräkning inom sex månader efter flyttningens avslutande. Enligt utlandsresereglementet skall, om utlämnat förskott överstigit den ersättningssumma som fastställts efter granskning av ingiven reseräkning, skillnadsbeloppet vara till fullo inbetalat senast tre månader efter det reseräkningsgranskningen avslutats och avräkningsbesked erhållits. — Revisorerna har vid granskning av utrikesdepartementets huvudbok för budgetåret 1960/61 uppmärksammat, att ett stort antal äldre rese- och flyttningsförskott fortfarande utestod oreglerade den 30 juni 1961. Av under budgetåren 1956/57—1959/60 utlämnade förskott var sålunda icke mindre än 339 till ett sammanlagt belopp av i runt tal 1 milj. kr. oredovisade. Revisorerna anser detta förhållande vara i hög grad otillfredsställande och understryker angelägen-

heten av att åtgärder snarast vidtages i syfte att få till stånd en bättre ordning.

Utskottet kan för sin del helt ansluta sig till vad revisorerna anfört om det olämpliga i att låta rese- och flyttningsförskott i den betydande utsträckning som skett stå oredovisade under en längre tid. Det måste sålunda anses tillhöra god ordning och förutsätts för övrigt i gällande bestämmelser, att dylika förskott regleras inom rimlig tid, icke minst till förhindrande av att eventuellt överskjutande belopp obehörigen utnyttjas. Chefen för utrikesdepartementets personalavdelning har i sitt yttrande förklarat, att man inom departementet är väl medveten om den påtalade eftersläpningen men att man med de tillgängliga personalresurserna haft svårigheter att komma till rätta med densamma. I sammanhanget framhålles, att ett behov konstaterats föreligga att vidtaga effektiviserande åtgärder inom huvuddelen av organisationen för departementets medelsförvaltande verksamhet, och det hänvisas till att en översyn f. n. pågår genom en särskilt tillkallad sakkunnig. Såvitt angår här ifrågavarande ärenden har — sedan frågan övervägts av den sakkunnige — viss ändring skett av arbetsorganisationen så att från hösten 1961 särskilda befattningshavare kunnat avdelas för att handlägga balansärendena. Av yttrandet framgår att redan vid tidpunkten för dettas avgivande — d. v. s. i januari 1962 — en icke obetydlig avarbetning av dessa skett. — Av vad sålunda upplysts finner utskottet, att de av revisorerna påtalade missförhållandena i en snar framtid kan förväntas bli avhjälpda utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Utskottet har därför velat begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

2:o) Löneklassplacering av personal vid försvaret. Under försvarsdepartementet, § 2, har revisorerna anfört synpunkter på löneklassplaceringen av personal vid försvaret (Del I, s. 12—14).

Utlåtanden har avgivits av *försvarets civilförvaltning, statskontoret, riksrevisionsverket* och *Föreningen försvarets kassachefer* (Del II, s. 7—17).

Utskottet. Under förevarande paragraf i sin berättelse föreslår riksdagens revisorer, att beslutanderätten i fråga om löneklassplacering av personal vid försvaret — vilken f. n. åvilar försvarets civilförvaltning — återföres till lokalmyndigheterna, varigenom återgång skulle ske till en före 1955 tillämpad ordning.

Det av revisorerna framförda förslaget har underkastats en ingående granskning i de remissyttranden som avgivits av försvarets civilförvaltning, statskontoret och riksrevisionsverket. Av dessa yttranden framgår att det kan sättas i fråga, huruvida någon vinst — vare sig i rationaliserings- eller

i besparingshänseende — verkligen skulle uppkomma genom en omläggning i enlighet med revisorernas förslag. Härtill kommer den av försvarets civilförvaltning påpekade omständigheten att rättssäkerheten för löntagarna tillgodoses bättre genom det nuvarande systemet än om beslutanderätten skulle återgå till de lokala myndigheterna.

Då utskottet för sin del inte av vad i ärendet förekommit blivit övertygat om att tillräckliga skäl föreligger för vidtagande av åtgärder i enlighet med revisorernas ifrågavarande förslag anser sig utskottet böra hemställa,

att riksdagens revisorers ifrågavarande uttalande icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

3:o) **Kontrollen av försvarets personalstater.** Under försvarsdepartementet, § 3, har revisorerna förordat en omläggning av personalstatskontrollen inom försvarets civilförvaltning (Del I, s. 15—17).

Utlåtanden har avgivits av *försvarets civilförvaltning, statskontoret, rikskontrollverket* och *Föreningen försvarets kassachefer* (Del II, s. 17—21).

Utskottet. År 1955 ålades försvarets civilförvaltning att centralt — med hjälp av hålkortssystem — handha uträkning och utbetalning av månadslönerna till försvarets personal. Samtidigt infördes i förvaltningens regi en central kontroll av försvarets personalstater, vilken samordnades med löneutbetalningen. För ifrågavarande kontrollverksamhet inrättades vid myndigheten en särskild personalstatsdetalj, vilken i dagens läge uppges sysselsätta sex befattningshavare. Revisorerna säger sig i och för sig icke ha något att erinra mot det sätt på vilket nämnda kontroll rent tekniskt är upplagd. De är emellertid tveksamma om huruvida behov verkligen föreligger att på förevarande område bedriva en så ingående och förhållandevis dyrbar kontroll varom här är fråga. Denna är nämligen hundraprocentigt verkande och innebär, att alla till förvaltningens avlöningscentral anmälda löner avstämms mot gällande personalförteckningar och anställningsbemyndiganden etc. Enligt revisorerna bör verksamheten i stället kunna bedrivas stickprovvis och förläggas till förvaltningens revisionsbyrå, som vid en sådan uppläggning av arbetet icke torde behöva någon särskild personalförstärkning för ändamålet. Befattningarna vid den nuvarande personalstatsdetaljen skulle sålunda kunna indragas, varigenom möjliggjordes minskade lönekostnader om ca 90 000 kr. för år.

I anledning av vad utskottet sålunda anfört må nämnas, att det inom försvarets civilförvaltning f. n. pågår en omläggning från hålkortssystem till maskinell databehandling i fråga om löneuträkningen m. m. Genom en sådan omläggning kommer den personalstatskontrollerande verksamheten, som nu till stor del bedrivs manuellt, att i väsentlig utsträckning kunna

automatiseras. Då en förutsättning härför är, att den sker i nära anslutning till arbetet med avlöningsuträkningen, avser förvaltningen enligt vad den uppger i sitt yttrande att överföra uppgiften till förvaltningens avlöningscentral, som icke torde behöva någon särskild personalförstärkning för ändamålet. Det bör emellertid framhållas, att personalstatsdetaljen även har andra arbetsuppgifter, vilket icke noterats av revisorerna. Den har sålunda bl. a. att uppfölja och registrera ändringar i av Kungl. Maj:t fastställda personalorganisationer för staber och förband, att handha viss personal- och lönestatistisk redovisning etc. Beträffande denna del av verksamheten förutsätter förvaltningen, att densamma lämpligen kan överföras till lönebyråns tjänstesektions organisationsdetalj, vilken därvid anses böra förstärkas med ett par av de befattningshavare, som hittills varit knutna till personalstatsdetaljen. Denna kan genom ett sådant arrangemang upphöra.

Genom den rationaliseringseffekt, som angivna omläggning möjliggör för personalstatskontrollens del, får de av revisorerna anförda synpunkterna anses ha blivit tillgodosedda. Vid sådant förhållande begränsar sig utskottet till att vad i ärendet förevarit för riksdagen
omförmåla.

4:o) **Vissa kommenderingar till kurser vid intendenturförvaltningsskolan och tygförvaltningsskolan.** Under försvarsdepartementet, § 4, har revisorerna riktat vissa anmärkningar mot intendentur- och tygförvaltningsutbildningen (Del I, s. 18—21).

Utlåtanden har avgivits av *chefen för armén och statskontoret* (Del II, s. 21—25).

Utskottet. Revisorerna erinrar om att intendentur- och tygförvaltningsskolorna enligt sina reglementen har till uppgift att inom sina resp. ämnesområden meddela undervisning åt officerare, underofficerare m. fl. för utbildning till bl. a. intendentur, tygofficerare och förvaltare. Utbildningstiden är för intendentur- och tygofficerskurserna två år. Vid en genomgång av deltagarlistorna för dessa har revisorerna kunnat konstatera, att personal ej sällan kommenderas till kurserna vid relativt hög ålder. Med hänsyn till den pensionsålder, som gäller för berörda officerskategori, och till att angivna utbildning är lång och kostnadskrävande finner revisorerna det anmärkningsvärt med så sena kommenderingar och förordar, att lämpligt avpassade åldersgränser i fortsättningen fastställas för elevantagningen. De anser det också böra övervägas, om inte intendenturofficerskurserna, som f. n. anordnas årligen, kunde utökas att omfatta fler elever och samtidigt ändras till vartannatårskurser i likhet med vad som gäller för tygofficersutbildningen.

Utskottet vill för sin del allmänt framhålla, att det med hänsyn till ifrågakommande utbildningskostnader är angeläget, att de officerare som kommanderas till förvaltningskolorna har en ålder, som medger att de kan nyttiggöras i sina förvaltningsfunktioner under en inte alltför begränsad tid. Vid vilken ålder omskolning från trupptjänst till förvaltningstjänst bör ske är dock svårt att generellt angiva. Det måste — som chefen för armén framhåller i sitt yttrande — i viss mån bli en avvägning, där även får beaktas det militära intresset att kunna nyttiggöra den utbildning vederbörande fått i trupptjänst. Att denna avvägning i ett läge, då betydande vakanser föreligger bland det yngre truppbefälet, kan leda till att kommanderingarna till förvaltningsutbildning i viss utsträckning kommer att avse befäl i högre åldersklasser än som ur förvaltningstjänstens synpunkt är idealt torde i och för sig få godtagas. Även med beaktande härav synes det dock som om de militära myndigheterna i vissa fall gjort kommanderingar, som med hänsyn till de berörda personernas ålder och återstående tjänstetid svårligen kan försvaras ur synpunkten att få en rimlig utdelning på de nedlagda utbildningskostnaderna. Utskottet vill därför understryka vikten av att man i fortsättningen eftersträvar lösningar, som icke bara tillgodoser trupptjänstens utan även förvaltningstjänstens behov. — Vad härefter angår revisorernas ifrågasättande av lämpligheten att ha årliga intendentur-officerskurser har utskottet svårt att på grundval av det redovisade materialet uttala någon bestämd uppfattning. Det må i sammanhanget erinras om de överväganden, som f. n. pågår dels om en gemensam intendenturförvaltning för krigsmakten, dels om en gemensam förvaltningsskola för armén. Det torde få ankomma på dessa utredningar att taga ställning till frågan hur bl. a. berörda intendenturkurser bör bedrivas i framtiden.

Utskottets sålunda gjorda överväganden har icke föranlett det att föreslå någon särskild riksdagens åtgärd i anledning av revisorernas uttalande. Det har endast velat vad i ärendet förekommit för riksdagen omförmåla.

5:0) **Truppförbandssjukhusen.** Under försvarsdepartementet, § 5, har revisorerna bl. a. fäst uppmärksamheten på den låga beläggningen på truppförbandssjukhusen (Del I, s. 22—30).

Utlåtanden har avgivits av *försvarets sjukvårdsstyrelse* och *Svenska landstingsförbundet* (Del II, s. 25—29).

Utskottet. För att tillgodose de värnpliktigas behov av sjukvård finnes inom försvaret ett stort antal truppförbandssjukhus — f. n. inalles 66. Revisorerne konstaterar, att den genomsnittliga beläggningen på dessa är mycket låg i jämförelse med vad som gäller för de civila sjukhusens del. Denna omständighet i förening med att huvuddelen av kostnaderna för truppför-

bandssjukhusen representerar fasta utgifter innebär, att vårdkostnaden per patient blir mycket hög. Det erinras om att angivna förhållande tidigare varit föremål för riksdagens revisorers uppmärksamhet, senast av 1952 års revisorer, som föreslog olika kostnadsbesparande åtgärder. Bl. a. förordades att förbandssjukhusen på garnisonsorterna skulle centraliseras till ett enda sjukhus samt att samarbete skulle inledas med landstingen om upplåtelse av vårdplatser åt civila patienter. Beträffande den förra rekommendationen konstaterar revisorerna nu, att en viss koncentration av förbandssjukhusen kommit till stånd under de gångna åren men att en ytterligare sådan bör eftersträvas. I fråga om den senare rekommendationen framhålles, att den i mycket begränsad utsträckning blivit efterföljd. Revisorerna anser, att åtgärder snarast bör vidtagas för att få till stånd ett ökat samarbete på förevarande område mellan de civila och militära sjukvårdsorganen.

Även utskottet anser, att man noga bör beakta vad som på detta område kan göras för att åstadkomma besparingar, dock utan att man därvid åsidosätter rimliga krav på tillfredsställande vårdmöjligheter för den militära personalen. En väg som anvisades av 1952 års revisorer är att centralisera förbandssjukhusen på garnisonsorterna. Av vad som inhämtats i ärendet framgår också, att det på försvarets sjukvårdsstyrelses initiativ under senare år skett en sådan centralisering på ett relativt stort antal garnisonsorter. Därigenom har tjänster för sjukvårdspersonal kunnat indragas och lokaler i viss utsträckning kunnat avstås till andra ändamål. Sjukvårdsstyrelsen har i sitt yttrande förklarat sig beredd att söka genomföra ytterligare centraliseringar och rationaliseringar. — Beträffande möjligheterna att få till stånd ett bättre utnyttjande av den förefintliga vårdplatsreserven vid förbandssjukhusen genom ett samarbete mellan de civila och militära sjukvårdsorganen har såväl försvarets sjukvårdsstyrelse som Svenska landstingsförbundet i sina yttranden framhållit, att de fördelar som står att vinna på denna väg säkerligen är begränsade. Det framhålles i sammanhanget, att förbandssjukhusen i fråga om standard icke kan mäta sig med de civila sjukhusen, att sålunda någon mera specialistbetonad vård icke kan erhållas, att särskild nattpersonal icke står till förfogande, att beläggningen av vårdplatserna snabbt växlar och att därför vårdplatsreserven är svår att beräkna, att de militära säkerhetsproblemen i vissa fall är svårbemästrade etc. Ett visst samarbete har dock kommit till stånd, och de båda angivna remissinstanserna har förklarat sig beredda att ytterligare överväga möjligheterna att vidga detta.

Då utskottet sålunda anser sig kunna utgå från att de av revisorerna anförda synpunkterna kommer att bli beaktade utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida, har det velat begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmäla.

6:o) **Försvarets lärlingsskolor.** Under försvarsdepartementet, § 6, har revisorerna förordat en översyn av försvarets lärlingsskolor (Del I, s. 31—39).

Utlåtanden har avgivits av *armétygförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen, försvarets fabriksstyrelse, statskontoret och överstyrelsen för yrkesutbildning* (Del II, s. 29—34).

Utskottet. Revisorerna erinrar om att det i betydande utsträckning förekommer yrkesundervisning vid lärlingsskolor anslutna till såväl arméns, marinens och flygvapnets verkstäder som försvarets fabriksverks anläggningar. Syftet med undervisningen är främst att tillgodose försvarets behov av yrkesutbildad arbetskraft. Angivna verksamhet har numera en betydande omfattning och innefattar en mångfald yrkesgrenar. Behovet att bibehålla och vidareutveckla densamma torde enligt revisorerna icke kunna ifrågasättas. De har emellertid uppmärksammat, att de olika utbildningsenheterna företer väsentliga skiljaktigheter i organisatoriskt hänseende, vidare att olika regler gäller för deras finansiering. Denna oenhetlighet i uppläggningsen av verksamheten anses otillfredsställande. En översyn föreslås därför ske av lärlingsskolorna. I sammanhanget bör bl. a. övervägas dels möjligheterna till en ökad samordning med den civila yrkesutbildningen, dels förutsättningarna för en koncentration av undervisningen i särskilda yrkesgrenar till speciella skolor.

Enligt utskottets egen uppfattning torde den inom försvaret bedrivna lärlingsutbildningen vara av väsentlig betydelse för rekryteringen av fackkunnig personal till försvarets fabriker och verkstäder, icke minst i nuvarande arbetsmarknadsläge. I likhet med revisorerna har dock utskottet funnit, att vissa anmärkningar kan riktas mot de former i vilka ifrågavarande utbildning bedrivs. Någon enhetlig planering eller ledning av verksamheten finnes sålunda ej, vilket lett till ur sakliga och ekonomiska synpunkter svårmotiverade skiljaktigheter mellan de olika skolorna. Utskottet biträder därför revisorernas uppfattning, att en översyn av verksamheten bör komma till stånd. Genomförandet av en sådan har också allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de myndigheter, som beretts tillfälle att yttra sig i ärendet. Vid översynen torde en ökad samordning med den civila yrkesutbildningen böra eftersträvas, bl. a. i den formen att det redan nu i viss utsträckning tillämpade systemet med inbyggda verkstadsskolor ges ökad tillämpning. Även torde böra övervägas vilka fördelar som eventuellt kan stå att vinna genom en centralisering av lärlingsutbildningen yrkesgrensvis.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av riksdagens revisorers ifrågavarande uttalande anført.

7:o) **Utnyttjande av försvarets verkstäder för civil yrkesutbildning.** Under försvarsdepartementet, § 7, har revisorerna förordat utnyttjande av försvarets verkstäder för civil yrkesutbildning (Del I, s. 40—42).

Utlåtanden har avgivits av *armétygförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen* och *överstyrelsen för yrkesutbildning* (Del II, s. 35—37).

Utskottet. I krigsmaktens organisation ingår ett stort antal större eller mindre verkstäder med uppgift att omhänderha i första hand den militära reparationstjänsten. Kapaciteten hos dessa verkstäder är enligt revisorerna avpassad så att den skall förslå till att täcka reparationsbehovet även under beredskapstillstånd eller krig. Detta har i åtskilliga fall inneburit, att verkstädernas fulla kapacitet icke kunnat utnyttjas i den löpande driften, vilket medfört kostnadmässiga olägenheter. Angivna förhållande har föranlett revisorerna att förordat en undersökning i syfte att klarlägga i vad mån förutsättningar finnes att upplåta de militära verkstäderna för civil yrkeskoleutbildning. I sammanhanget hänvisas till ett mellan marinförvaltningen och Stockholms läns landsting bedrivet samarbete i fråga om viss civil yrkesutbildning vid Stockholms kustartilleriförsvares verkstäder i Vaxholm.

Rent principiellt finner utskottet det ändamålsenligt, att man i ett läge med outnyttjad kapacitet hos de militära verkstäderna genom lämpliga hyresarrangemang i viss utsträckning upplåter dessa för civil yrkesskoleutbildning. Därmed skapas förutsättningar för en mera ekonomisk drift av verkstäderna samtidigt som lättnad beredes de civila yrkesskolorna med deras i många fall otillräckliga resurser i fråga om lokaler och maskinell utrustning. Det antydda samarbetet mellan marinförvaltningen och Stockholms läns landsting visar de fördelar, som härvidlag kan uppnås. De yttranden som avgivits av andra militära förvaltningar än marinförvaltningen tyder dock icke på att det i dagens läge föreligger den överskottskapacitet hos försvarets verkstäder, som varit utgångspunkten för revisorernas uttalande. Utskottet förutsätter emellertid, att kapacitetsutnyttjandet kan växla till olika tider, och räknar med att vederbörande militära myndigheter har sin uppmärksamhet riktad på de möjligheter till samverkan med huvudmännen för den civila yrkesskoleverksamheten, som i ett ändrat läge kan erbjuda sig. — Med hänsyn till vad sålunda anförts har utskottet velat begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

8:o) **Transport av drivmedel till Kalmar flygflottilj.** Under Försvarsdepartementet, § 8, har revisorerna behandlat möjligheterna att förbilliga drivmedelstransporterna till Kalmar flygflottilj (Del I, s. 43—46).

Utlåtanden har avgivits av *flygförvaltningen, riksrevisionsverket* och *Kalmar stad* (Del II, s. 38—47).

Utskottet. Drivmedelsförsörjningen vid Kalmar flygflottilj (F 12) är f. n. så ordnad att drivmedlen i rulltankar per järnväg transporteras från i berg insprängda lagringsutrymmen i Karlshamn till en mindre på flottiljens område belägen cistern. Revisorerna framhåller, att hamndirektionen i Kalmar uttalat sitt intresse för att antingen i samverkan med flygförvaltningen eller också i egen regi — och i så fall för uthyrning till flygförvaltningen — bygga en lagringsanläggning i Kalmar hamn. Direktionen har nämligen funnit, att stora ekonomiska fördelar skulle stå att vinna, om de nuvarande landtransporterna av drivmedel till Kalmar slopades och i stället ersattes med sjötransporter dit. Flygförvaltningen har emellertid å sin sida visat föga intresse för ett sådant arrangemang och i sammanhanget hänvisat till det militära behovet av skyddad lagring, som icke kan tillgodoses i Kalmar. Revisorerna finner för sin del ådagalagt, att betydande besparingar i form av minskade transportkostnader skulle uppkomma, om en upplagring i hamnen av drivmedel för flottiljens fredsbruk kunde åstadkommas. Det framhålles, att en sådan upplagring icke behöver få till följd att flottiljens beredskap i fråga om drivmedelsförsörjningen minskar. Revisorerna förutsätter nämligen som självfallet, att flottiljen i ett skärpt läge fortfarande skall kunna repliera på de i Karlshamn belägna bergrumscisternerna. Vid angivna förhållanden bör förhandlingar i anläggningsfrågan utan dröjsmål komma till stånd mellan flygförvaltningen och hamndirektionen.

Utskottet vill först — i likhet med riksrevisionsverket — fästa uppmärksamheten på att revisorerna vid sitt belysande av de ekonomiska fördelarna av alternativet med en kalmaranläggning åberopat jämförelser mellan landtransportkostnaderna för dels sträckan Karlshamn—F 12, dels sträckan Kalmar hamn—F 12. Som riksrevisionsverket påpekat utgår en sådan jämförelse från att kostnaderna för lagerhållning m. m. i stort sett blir desamma vid distribution över Kalmar som över Karlshamn. Detta förutsätter, att de av flygförvaltningen i Karlshamn förhyrda lagringsutrymmena kan reduceras med ungefär samma volym som erfordras för kalmaranläggningen, vilket med hänsyn till karlshamnsanläggningens karaktär och övriga servicefunktioner är ett orealistiskt antagande. Av detta skäl torde vid en rättvisande bedömning av distributionsalternativen förutom de direkta fraktkostnaderna även hyreskostnaden samt övriga merutgifter i anledning av kalmaranläggningen få inräknas i kalkylen. Så har också skett vid de kostnadsjämförelser, som gjorts i remissyttrandena i ärendet.

Vad angår den närmare innebörden av dessa jämförelser, har flygförvaltningen vid sina beräkningar funnit, att den föreslagna ändrade drivmedelsdistributionen skulle medföra — i stället för de i revisorernas berättelse angivna besparingarna — en kostnadsökning om ca 14 000 kr. för år. Därvid har kalmaralternativet jämförts med ett alternativ innefattande landsvägstransporter, vilket sammanhänger med att chefen för flygvapnet

av operativa skäl förordat en övergång till sådana från de nuvarande järnvägstransporterna. Riksrevisionsverket har vid sina beräkningar funnit såväl landsvägs- som järnvägstransporter vara ur ekonomisk synpunkt fördelaktigare än kalmaralternativet. I förhållande till de förra bedömes detta alternativ ur statsverkets synpunkt innebära en kostnadsökning av 25 000 kr. och i förhållande till de senare en ökning av 75 000 kr.

Med hänsyn till vad sålunda inhämtats och sina egna överväganden i frågan har utskottet — som jämväl beaktat de av hamndirektionen i Kalmar i särskilt yttrande redovisade synpunkterna — funnit sig böra hemställa,

att riksdagens revisorers ifrågavarande uttalande icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

9:o) Förhyrning av vissa förrådslokaler vid Livregementets grenadjärer. Under försvarsdepartementet, § 9, har revisorerna riktat kritik mot det sätt, på vilket förhyrning skett av vissa förrådslokaler vid Livregementets grenadjärer (Del I, s. 47—50).

Utlåtande har avgivits av *militärbefälhavaren för V. militärområdet* (Del II, s. 47).

Utskottet. Till följd av en av överbefälhavaren anbefalld översyn av mobiliseringsorganisationen företogs vid Livregementets grenadjärer (I 3) åren 1959—1960 en omfattande omgruppering av regementets förråd. Som ett led i denna omställning förhyrdes några i revisorernas berättelse närmare angivna förrådslokaler, vilka ur olika synpunkter bedömdes lämpliga för sitt ändamål. Innan lokalerna ännu tagits i anspråk av regementet men sedan de reparerats och iordningstänkts av hyresvärden, beslöts med hänsyn till erfarenheterna vid vissa fälttjänstövningar att företaga en ny omgruppering av förråden. Denna innebar att regementet icke längre hade användning för nyssnämnda lokaler. Uppgörelse träffades därför med hyresvärden om annullering av hyreskontrakten, därvid regementet för de sålunda icke ianspråktaga utrymmena hade att erlagga hyresersättning med tillhoppa 10 000 kr.

Utskottet vill i likhet med revisorerna ifrågasätta, om handläggningen av detta hyresärende skett med tillbörlig omsorg. Brister synes sålunda ha förelegat i samarbetet mellan å ena sidan de för förhyrningen ansvariga och å andra sidan de befattningshavare, som haft att ur rent mobiliserings-teknisk synpunkt gruppera förråden. Utskottet förutsätter, att ett bättre samarbete i fortsättningen etableras vid liknande omdispositioner i förrådshållningen. Då utskottet utgår ifrån att vederbörande militära myndigheter

är införstådda härmed, vill utskottet begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

10:o) **Vissa drivmedelsanläggningar vid flygvapnet.** Under försvarsdepartementet, § 10, har revisorerna riktat kritik mot det sätt på vilket byggnadsarbetena handhafs vid uppförandet av vissa drivmedelsanläggningar vid flygvapnet (Del I, s. 51—60).

Utlåtanden har avgivits av *fortifikationsförvaltningen, flygförvaltningen* och *riksrevisionsverket* (Del II, s. 47—50).

Utskottet. Revisorerna konstaterar, att det sedan 1950-talets början i fortifikationsförvaltningens regi pågått omfattande och kostnadskrävande arbeten med anordnande av drivmedelsanläggningar vid olika flygflottiljer. Så gott som genomgående har från början beräknade kostnader och planerade byggnadstider väsentligt överskridits. Merkostnaderna uppgår f. n. till ca 2 milj. kr., och en ytterligare kapitalinsats av ungefär samma storleksordning torde erfordras innan vissa ännu icke färdigställda anläggningar kan tagas i bruk. Revisorerna finner angivna förhållanden synnerligen otillfredsställande och tillskriver det uppkomna läget bl. a. den omständigheten, att byggnadsarbetena omhänderhafs av personal, som saknat erforderlig sakkunskap. Även om sålunda anledning finnes till allvarlig kritik kan enligt revisorerna noteras, att ansträngningar på senaste tiden gjorts från fortifikationsförvaltningens sida för att komma till rätta med förhållandena. De har därför ansett sig kunna inskränka sig till att lämna en redogörelse för ifrågavarande byggnadsärenden.

Utskottet har i och för sig förståelse för att fördringar och förseningar i vissa fall kan uppkomma i samband med anläggningsarbeten av här ifrågavarande slag på grund av olika vid arbetenas igångsättande ej kända eller förutsedda omständigheter. De kostnadsökningar och dröjsmål, som uppstått vid ett par av de av revisorerna behandlade byggnadsprojekten, tyder dock på att man icke fyllt de rimliga krav, som måste ställas i fråga om noggrannhet och förutseende i planeringen. Av revisorernas redogörelse framgår även att själva sättet för byggnadsarbetenas genomförande lämnat mycket övrigt att önska. Utskottet vill därför starkt understryka angelägenheten av att effektiva åtgärder vidtages för att förhindra ett uppreparande. Det yttrande som fortifikationsförvaltningen avgivit i ärendet tyder också på att förvaltningen är helt införstådd härmed. Av yttrandet framgår, att ansträngningar göres för att färdigställa ännu icke idrifttagna anläggningar, att planering sker för att upprusta äldre anläggningar till rimliga kostnader och att av revisorerna efterlysta driftinstruktioner håller på att utarbetas inom en för ändamålet särskilt tillsatt arbetsgrupp. — Med hän-

syn till vad sålunda inhämtats har utskottet icke funnit skäl att föreslå någon särskild riksdagens åtgärd i anledning av revisorernas uttalande utan velat begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen omförmåla.

11:o) **Anskaffning av inventarier m. m. vid ungdomsvårdsskolor och anstalter för alkoholmissbrukare.** Under socialdepartementet, § 11, har revisorerna anfört synpunkter på upphandlingsverksamheten för ungdomsvårdsskolor och anstalter för alkoholmissbrukare (Del I, s. 61—65).

Utlåtanden har avgivits av *socialstyrelsen* och *riksrevisionsverket* (Del II, s. 51—56).

Utskottet. Riksdagens revisorer erinrar om att ungdomsvårdsskolor och anstalter för alkoholmissbrukare under senare år varit föremål för en omfattande upprustning. Denna har föranlett inköp av en mängd inventarier av olika slag. Ansvarig för inköpen såvitt angår skolor och anstalter i statlig regi har varit socialstyrelsen, som dock i viss utsträckning delegerat inköpsrätten till resp. institutioners ledning. Beträffande den centrala upphandlingen har denna ägt rum dels med anlitan av statliga avtal genom bl. a. överstyrelsen för yrkesutbildning och arméintendenturförvaltningen, dels ock efter anbud som införskaffats av socialstyrelsen. Den lokala upphandlingen sker såväl med anlitan av statliga avtal som efter anbud från ortens firmor. Revisorerna framhåller att det med hänsyn till storleken av de belopp som utgives för ifrågavarande utrustnings- och inventarieanskaffningar är angeläget, att dessa sker på ett så fördelaktigt sätt som möjligt. Ur denna synpunkt synes en rationellare ordning böra eftersträvas än den som f. n. tillämpas. Sålunda bör enligt revisorerna när fråga är om upphandling, som avser större värden eller kvantiteter, denna avlastas socialstyrelsen och anstaltsledningarna och i stället överlåtas till sådant statligt organ, som kan antagas ha särskilda förutsättningar för uppgiften. Härmed sammanhängande spörsmål synes lämpligen böra övervägas av riksrevisionsverket, som har att granska den statliga upphandlingsverksamheten. I sammanhanget bör bl. a. övervägas på vad sätt upphandlingen i olika fall skall ske och vilka befogenheter i förevarande hänseende, som anstaltsledningarna bör erhålla. Vidare bör klarläggas, om sådana villkor för erhållande av statsbidrag vid de icke-statliga anstalterna bör gälla, att upphandling av inventarier etc. skall ske i den ordning som statlig myndighet föreskriver.

För egen del vill utskottet allmänt konstatera, att det varuområde, som beröres av ifrågavarande skolors och anstalters verksamhet, till sin sammansättning är synnerligen heterogent. I detsamma ingår sådana från varandra artskilda nyttigheter som traktorer, redskap, verktygsmaskiner, möb-

ler, köksutrustningar etc. Vid sådant förhållande torde — som riksrevisionsverket framhållit i sitt yttrande — praktiska svårigheter möta att i enlighet med revisorernas intentioner välja ut en myndighet, som kan anses lämpad att övertaga inventarie- och utrustningsanskaffningen i dess helhet. Som framgår av revisorernas egen redogörelse sker redan nu upphandling av åtskilliga inventarier genom anslutning till centralt eller på annat sätt anordnade samköpsförfaranden i andra myndigheters regi. På så sätt har en avlastning av inköpsarbetet från socialstyrelsen samt skol- och anstaltsledningarna redan kommit till stånd. Det kan dock konstateras, att en hel del varor, som lämpligen borde kunna införskaffas genom samköp, f. n. upphandlas direkt. I fråga om dessa direktköp har emellertid riksrevisionsverket i sitt yttrande anmält, att det nyligen påbörjat en utredning angående deras omfattning och fördelning på olika varuslag. Resultatet av utredningen torde ge underlag för en bedömning i vilken omfattning ytterligare samköp vid inventarie- och utrustningsanskaffning bör genomföras. Härmed får de av revisorerna anförda synpunkterna anses ha blivit tillräckligt beaktade, och utskottet vill därför begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

12:o) **Inventeringen av länsbostadsnämndernas säkerhetshandlingar m. m.** Under socialdepartementet, § 12, har revisorerna bl. a. anført vissa kritiska synpunkter på bostadsstyrelsens och riksrevisionsverkets inventering av länsbostadsnämndernas säkerhetshandlingar (Del I, s. 66—70).

Utlåtanden har avgivits av *bostadsstyrelsen, statskontoret och riksrevisionsverket* (Del II, s. 56—59).

Utskottet. Riksdagens revisorer erinrar om länsbostadsnämndernas åliggande att på betryggande sätt förvara säkerheter som lämnats för av nämnderna beviljade lån samt att i övrigt vidtaga de åtgärder, som erfordras för säkerställande av statens fordringar med anledning av långivningen. Det konstateras, att de säkerheter varom här är fråga representerar betydande värden och att det med hänsyn härtill framstår som önskvärt, att kontroll från överordnade myndigheter regelbundet äger rum i fråga om de olika nämndernas handhavande av angivna uppgifter. För att skapa sig en uppfattning om i vilken utsträckning en sådan kontroll förekommer har revisorerna införskaffat upplysningar från länsbostadsnämnderna om de inventeringar av nämndernas säkerhetshandlingar, som bostadsstyrelsen och riksrevisionsverket var för sig verkställt under den senaste tioårsperioden. Därvid har framgått att inventeringarna haft en helt otillräcklig omfattning. En aktivering bör enligt revisorerna ske på detta område, och det synes lämpligt att de båda myndigheterna gör upp en gemensam intern

plan för den fortsatta inventeringsverksamhetens bedrivande. — Revisorerna har vidare undersökt vilka arbetsuppgifter, som åvilar de hos vissa länsbostadsnämnder deltidsanställda ombudsmännen, och som resultatet därav ifrågasatt, om icke ombudsmannabefattningarna kan indragas. Vederbörande nämnder anses i stället kunna anlita bostadsstyrelsens ombudsmannasektion.

Både bostadsstyrelsen och riksrevisionsverket har i sina yttranden åberopat de svårigheter, som föreligger med hänsyn till de begränsade personella resurserna att bedriva en mera intensiv inventeringsverksamhet. De båda myndigheterna säger sig ha haft sin uppmärksamhet riktad på problemet och så sent som i fjol höstas gemensamt övervägt möjligheterna till en effektivare kontroll. Bostadsstyrelsen har därvid kommit fram till att det för dess del med lämplig planering borde vara möjligt att inom ramen för nuvarande resurser fortsättningsvis mera grundligt inventera ca sex länsbostadsnämnder årligen och att vid sidan därav företaga stickprovsundersökningar på andra håll.

Utskottet har noterat den strävan att effektivisera inventeringsverksamheten, som bostadsstyrelsens och riksrevisionsverkets yttranden ger uttryck åt. Det anser också, att man med lämplig planering av arbetet bör kunna få till stånd en bättre ordning än den som för närvarande gäller. Icke minst synes en sådan kunna förverkligas genom en samordning av de båda myndigheternas inventeringar så att de bättre täcker fältet. Vad angår revisorernas ifrågasättande av möjligheten att indraga ombudsmannabefattningarna vid vissa länsbostadsnämnder har utskottet svårt att intaga någon bestämd ståndpunkt. Vid bedömningen av denna fråga måste sålunda beaktas icke bara förhållandena hos nämnderna utan också det faktum att med en indragning av angivna befattningar sannolikt följer krav på en förstärkning av bostadsstyrelsens ombudsmannasektion. I sammanhanget får hänsyn också tagas till den ytterligare decentralisering av låneärenden till nämnderna, som tänkes ske från och med nästa budgetår och som kan förutsättas öka dessas behov av juridiskt biträde. Utskottet vill under sådana förhållanden endast göra det uttalandet, att det utgår ifrån att bostadsstyrelsen har sin uppmärksamhet riktad på föreliggande problem och beaktar de möjligheter, som eventuellt kan föreligga till en rationalisering av arbetet på detta område.

Utskottet anser, att de av revisorerna och utskottet självt anförda synpunkterna kommer att bli beaktade utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Vid sådant förhållande begränsar sig utskottet till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmäla.

13:o) Utfallet av automobilskattemedlens specialbudget. Under kommunika-

tionsdepartementet, § 13, har revisorerna lämnat en redogörelse för utfallet av automobilskattemedlens specialbudget (Del I, s. 71—75).

Utskottet. Vad i förevarande ärende blivit av revisorerna berört är icke av beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande, vilket utskottet velat för riksdagen

anmäla.

14:o) **Planeringen av Södertäljevägens utbyggnad.** Under kommunikationsdepartementet, § 14, har revisorerna behandlat planeringen av Södertäljevägens utbyggnad (Del I, s. 76—88).

Utlåtanden har avgivits av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, länsstyrelsen i Stockholms län, Södertälje stad* samt *Kjessler & Mannerstråle aktieföretag* (Del II, s. 60—67).

Utskottet. Revisorerna erinrar om att riksväg 1 mellan Stockholm och Södertälje under en följd av år varit föremål för successiv ombyggnad. År 1957 färdigställdes sträckan Vårby—Salem i huvudsak till motorvägsstandard, och i juni 1961 öppnades såsom motorväg den senast ombyggda och närmast Södertälje belägna delen, nämligen sträckan Salem—Jakobsdal med anslutningsväg till Södertälje. Revisorerna lämnar en närmare redogörelse för de olika faserna i planeringsarbetet beträffande sistnämnda sträcka alltifrån dess påbörjande under 1940-talet och fram till den tidpunkt, då den slutliga arbetsplanen godkändes, d. v. s. år 1958. Även projekteringsläget i fråga om vägens fortsättning med bro över Södertälje kanal och en kringfartsled invid staden redovisas i sammanhanget. — Revisorerna säger sig vara medvetna om de problem, som varit förenade med ifrågavarande byggnadsprojekt, men anser dock att handläggningen av detta i vissa hänseenden tyder på bristande förutseende i planeringen. Även mot formerna för samarbetet mellan projektör och vederbörande statliga myndigheter riktas viss kritik. Mera allmänt konstateras, att erfarenheterna från byggnadsärendet ger stöd åt uppfattningen att det ur synpunkten att rationellt och ekonomiskt genomföra större vägbyggnadsföretag är önskvärt med en koncentration av insatserna såväl i projekterings- som byggnadsskedet.

Utskottet finner den av revisorerna lämnade redogörelsen vara av värde icke minst ur synpunkten att den belyser de problem, som över huvud möter vid planeringen av större vägbyggnadsföretag. Av redogörelsen framgår emellertid också, att projekteringen av här ifrågavarande vägbygge varit förenad med särskilda svårigheter. Delvis har dessa varit av ekonomisk art och då närmast betingats av att de anslagsmässiga förutsättningarna i ett tidigare skede icke varit sådana att de gynnat en mera långsiktig planering av större vägbyggnadsföretag. Även andra omständigheter har emel-

lertid inverkat. Sålunda har de vägtekniska problemen varit svårlösta. Likaså gäller att ifrågavarande projekt berört en rad delvis motstridiga intressen, vilkas samordning krävt lång tid. Den påtalade fördröjningen av projekteringsarbetet och de brister som vidlådit detta får enligt utskottet i huvudsak anses ha sin grund i förhållanden av angivet slag. Att sedan andra faktorer kan ha spelat in såsom de av revisorerna påtalade underlåtenheterna i planerings- och samrådshänseende vill utskottet icke bestrida. Utskottet har dock uppfattat revisorernas uttalande så att det primära syftet med detta icke varit den kritik som anförts i nyssberörda fall. I stället synes avsikten i första hand ha varit att genom en redogörelse för handläggningen av det aktuella vägprojektet belysa fördelarna av mera koncentrerade insatser då det gäller genomförandet av större vägbyggnadsföretag. Härtill kan sägas att fördelarna av en sådan ordning torde vara allmänt erkända. Det kan också konstateras, att de flerårs- och fördelningsplaner, som ligger till grund för medelsavvägningen på vägbyggnadsområdet, liksom den projekteringsverksamhet, som bedrivs i anslutning till dessa planer, synes vara helt i linje med de principer revisorerna ansett böra tillämpas.

Vad sålunda anförts innebär, att utskottet icke finner revisorernas uttalande böra föranleda någon särskild riksdagens åtgärd. Utskottet vill därför begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen
omförmäla.

15:o) **Statens bilinspektions lokaler.** Under kommunikationsdepartementet, § 15, har revisorerna föreslagit åtgärder till avhjälpande av bristen inom statens bilinspektion på lämpliga kontors- och besiktningslokaler (Del I, s. 89—96).

Utskottet. Beträffande detta ärende har utskottet yttrat sig i sitt utlåtande nr 77, varom utskottet velat här
erinra.

16:o) **Uppgiftsskyldighet rörande motorredskap m. m.** Under kommunikationsdepartementet, § 16, har revisorerna behandlat viss uppgiftsskyldighet rörande motorredskap m. m. (Del I, s. 97 och 98).

Utlåtanden har avgivits av *armétygförvaltningen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, domänstyrelsen och överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap* (Del II, s. 74—76).

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ebbe Ohlsson* (I:145) och den andra inom andra kammaren av herr *Darlin* (II:176),

i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening uttala att nu gällande bestämmelser rörande viss uppgiftsskyldighet för motorredskap m. m. bör ersättas med ett smidigare förfarande i enlighet med de riktlinjer som i motionerna angivits.

Beträffande motiveringen för yrkandet hänvisas till motionen II:176.

Utskottet. Enligt kungörelsen den 27 november 1942 (nr 885) angående uppgiftsskyldighet beträffande motorredskap m. m. åligger det ägare av vissa fordon, traktorer och redskap att årligen före september månads utgång avlämna uppgift om dessa till i kungörelsen angivna myndigheter (i Stockholm överståthållarämbetet, i andra städer poliskammare eller magistrat och på landet polischefen i orten). Uppgift skall lämnas på särskild blankett i två exemplar, och endast ett fordon eller redskap får upptagas på varje blankett. Uppgiftsmaterialet har avsetts ligga till grund för den av beredskapsskäl betingade uttagningsverksamhet, som armétygförvaltningen bedriver i egenskap av biluttagningsmyndighet enligt civila och militära uttagningsförfordningarna.

Revisorerna konstaterar, att ifrågakommande uppgiftsskyldighet varit mindre ändamålsenlig. Det har sålunda visat sig vara enklare för armétygförvaltningen att införskaffa de önskade upplysningarna genom direkta hänvändelser till vederbörande importörer och tillverkare. Detta har medfört att Kungl. Maj:t under en följd av år meddelat dispens från tillämpningen av kungörelsen. Revisorerna finner i likhet med förenämnda motionärer, att författningen under sådana förhållanden bör upphävas. Skulle en uppgiftsskyldighet framdeles visa sig motiverad anses den ordningen böra tillämpas, att bestämmelser om sådan meddelas för vart och ett av de år då uppgiftsbehovet föreligger.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna ansluter sig utskottet till revisorernas uppfattning om lämpligheten av att kungörelsen upphävas. För att så sker talar redan det förhållandet, att en författningmässigt grundad uppgiftsskyldighet, från vilken dispenserar i den utsträckning som här är fallet, är ägnad att skapa oklarhet hos de ifrågakommande uppgiftslämnarna om när uppgiftsskyldigheten faktiskt föreligger. Att dispens från kungörelsens bestämmelser meddelats sammanhänger som nämnts med att armétygförvaltningen kunnat införskaffa det erforderliga uppgiftsmaterialet genom direkta kontakter med vederbörande importörer och tillverkare. Detta förfaringsätt synes med fördel kunna tillämpas även i fortsättningen och bör så mycket hellre kunna accepteras, som det kan anses ha en formell grund i 1948 års lagstiftning om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap. I sammanhanget kan även hänvisas till den av revisorerna anvisade möjligheten att för särskilda år, då ett uppgiftsbehov föreligger, meddela bestämmelser om uppgiftsskyldighet.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet, att riksdagen må, i anledning av riksdagens revisorers ifrågasvarande uttalande och med bifall till motionerna I:145 och II:176, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om upphävande av 1942 års kungörelse angående uppgiftsskyldighet beträffande motorredskap m. m.

17:o) Statens järnvägars resebyråer i utlandet. Under kommunikationsdepartementet, § 17, har revisorerna ifrågasatt åtgärder i syfte att rationalisera driften av statens järnvägars resebyråer i utlandet (Del I, s. 99—105).

Utlåtanden har avgivits av *järnvägsstyrelsen*, *Scandinavian Airlines System* samt *Svenska turisttrafikförbundet* (Del II, s. 77—81).

Utskottet. Statens järnvägar driver fyra resebyråer i utlandet, nämligen i Köpenhamn, Berlin, Hamburg och London. Beträffande byråernas ekonomiska förhållanden har revisorerna lämnat en närmare redogörelse, därav framgår att rörelsen under senare år uppvisat ett ganska stort underskott. Det påpekas emellertid i sammanhanget, att nämnda byråer har åtskilliga uppgifter för statens räkning utöver vad som normalt kan anses falla inom ramen för egentlig resebyråverksamhet. De har sålunda olika uppdrag för statens järnvägar såsom trafikföretag och utför vidare ett omfattande arbete i fråga om allmän trafikupplysning och trafikpropaganda. Om kalkylen begränsas till den egentliga resebyråverksamheten blir därför det ekonomiska utfallet väsentligt gynnsammare med ungefärlig balans mellan inkomster och utgifter. Även om den sålunda redovisade bilden av resebyråernas ekonomi får anses godtagbar är det enligt revisorerna uppenbart, att verksamheten drager icke obetydliga kostnader och att anledning finnes att pröva utvägar för åstadkommande av ett ekonomiskt bättre resultat. I sammanhanget hänvisas särskilt till de möjligheter, som eventuellt skulle kunna uppnås genom samarbete med andra intressenter på förevarande område, såsom övriga nordiska statsbanors resebyråer, Svenska turisttrafikförbundet och SAS.

I sitt yttrande i ärendet säger sig järnvägsstyrelsen vara medveten om att resebyråverksamheten i utlandet drar förhållandevis höga kostnader. Densamma är emellertid föremål för kontinuerliga rationaliseringsåtgärder, därvid även beaktas de möjligheter till samordning och samarbete, som revisorerna berört. I fråga om samverkan på det nordiska planet framhålls att de nordiska ländernas statsbanor redan kunnat ena sig om ett gemensamt kontor i New York, vidare att överläggningar nyligen förts om ett svenskt-danskt samarbete i Hamburg samt att järnvägsstyrelsen detta år avser att taga upp frågan om ett samgående på vidare basis mellan de nordiska järnvägsförvaltningarna i fråga om gemensamma resebyråer. Dis-

kussioner kommer också att inledas med SAS rörande de praktiska förutsättningarna för ett samarbete. Ett mera begränsat sådant bör enligt styrelsen kunna övervägas med Svenska turisttrafikförbundet. — SAS anser för sin del, att förutsättningar bör finnas att etablera ett samarbete mellan SAS' utlandskontor och statens järnvägars utländska resebyråorganisation enligt de riktlinjer som revisorerna angivit, och är beredd att överväga ett sådant. Svenska turisttrafikförbundet anger i sitt yttrande vissa förhållanden, som för dess del begränsar möjligheterna till ett samgående.

Utskottet finner de av revisorerna anförda synpunkterna beaktansvärda. Även om det kan antagas att konkurrens- och andra förhållanden i vissa fall lägger hinder i vägen, torde dock ett betydande utrymme finnas för samarbete av ifrågasatt slag. Avgjorda fördelar synes därvid kunna uppnås såväl ur kostnadssynpunkt som med hänsyn till värdet över huvud av samlade insatser på rese- och turistområdet. Av de redovisade yttrandena från järnvägsstyrelsen och SAS framgår att man där redan är inne på tanken att utnyttja olika föreliggande möjligheter till samverkan. Det finns sålunda anledning räkna med att revisorernas synpunkter kommer att bli beaktade utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Vid sådant förhållande anser sig utskottet kunna begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmäla.

18:o) **Inkomstredovisningen till budgeten i vissa fall.** Under finansdepartementet, § 18, har revisorerna förordat en snabbare inleverering till statsverket av vissa konsumtionsskatter (Del I, s. 106—109).

Utlåtanden har avgivits av *generalpoststyrelsen, riksrevisionsverket, generaltullstyrelsen, kontrollstyrelsen, fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret* (Del II, s. 82—94).

Utskottet. I förevarande paragraf har riksdagens revisorer uttalat sig för en snabbare inleverering till statsverket av vissa konsumtionsskatter, varvid målet i princip borde vara att dessa statsmedel dagligen överföres till statsverkets checkräkning i riksbanken i stället för en gång i veckan enligt nuvarande ordning. Enligt revisorernas mening bör en närmare prövning av förevarande spörsmål anförtros åt riksrevisionsverket, som enligt sin instruktion är central myndighet för kontroll av statens inkomster och utgifter.

Revisorernas förevarande förslag har genomgående mötts av en positiv inställning från de hörda remissmyndigheternas sida. Även enligt utskottets mening ger vad i ärendet förekommit vid handen, att skäl föreligger för en närmare prövning av den väckta frågan. Då utskottet anser att den-

na uppfattning bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom får utskottet hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av riksdagens revisorers ifrågavarande uttalande anfört.

19:o) Inbetalningen till statsverket av omsättningsskatten för sprit och vin. Under finansdepartementet, § 19, har revisorerna anfört synpunkter på redovisningen till statsverket av omsättningsskatten för sprit och vin (Del I, s. 110—115).

Utlåtanden har avgivits av *riksrevisionsverket, kontrollstyrelsen, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, AB Vin- & Spritcentralen* och *Nya Systemaktiebolaget* (Del II, s. 95—102).

Utskottet. Under förevarande paragraf konstaterar revisorerna att det tillämpade systemet för inleverering till statsverket av omsättningsskatten på sprit och vin innebär, att betydande skattebelopp kvarliggjer hos de båda i sammanhanget aktuella bolagen — Vin- och Spritcentralen och Nya Systemaktiebolaget — under åtskillig tid innan inleverering sker. Revisorerna föreslår att åt riksrevisionsverket uppdrages att i samråd med kontrollstyrelsen samt parti- och detaljhandelsbolagen närmare pröva nu tillämpade system för omsättningsskattens redovisning i syfte att nå en snabbare redovisning av dessa skattemedel.

Av de i ärendet hörda remissmyndigheterna har fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret klart uttalat sig till förmån för den av revisorerna framförda tanken. Riksrevisionsverket har ansett frågan inte kunna bedömas utan en mera ingående undersökning, mot vars verkställande verket inte haft något att invända. Kontrollstyrelsen har ifrågasatt om snabbare inleverans av ifrågavarande medel är av sådan betydelse att särskilda åtgärder härför är erforderliga. De båda berörda bolagen har å sin sida intagit en kritisk hållning till revisorernas förslag och anfört en del omständigheter som talar mot ett förverkligande av detsamma.

Utskottet vill framhålla att, därest en ändring av tiden för inleverans av dessa skattemedel anses påkallad, denna lämpligen torde kunna åstadkommas genom justeringar av nu gällande avtal mellan staten och bolagen. Med hänsyn härtill och då tillräckliga skäl knappast synes föreligga att från riksdagens sida påfordra åtgärder i enlighet med revisorernas förevarande förslag har utskottet ansett sig böra inskränka sig till att vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmäla.

20:o) Vissa iakttagelser angående skatteuppbörden m. m. Under finansdepartementet, § 20, har revisorerna lämnat en redogörelse för vissa iakttagelser angående skatteuppbörden m. m. (Del I, s. 116—135).

Utskottet. Vad i detta ämne av revisorerna anförts har utskottet ansett icke påkalla något särskilt uttalande från dess sida, vilket utskottet får för riksdagen

anmäla.

21:o) Den administrativa tillämpningen av förordningen om allmän varuskatt. Under finansdepartementet, § 21, har revisorerna behandlat den administrativa tillämpningen av förordningen om allmän varuskatt (Del I, s. 136—159).

Utlåtanden har avgivits av *generalpoststyrelsen, statskontoret, riksrevisionsverket, riksskattenämnden, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Malmöhus län, Hallands län, Örebro län, Jämtlands län och Västerbottens län* (Del II, s. 103—127).

Utskottet. Såsom revisorerna under förevarande paragraf understryker är det ännu för tidigt att dra några definitiva slutsatser beträffande behovet i stort av ändringar i det system, som uppbyggts för den allmänna varuskattens administration. Även om systemet förefaller att fungera relativt väl kan emellertid redan nu jämkningar eller förändringar på en eller annan punkt vara motiverade. Den ingående undersökning som revisorerna föranstaltat om har också resulterat i värdefulla iakttagelser och även i konkreta förslag, om än av begränsad räckvidd.

I den mån utskottet i det följande särskilt uttalar sig beträffande de av revisorerna berörda frågorna, följer utskottet den ordning vari desamma i revisorernas berättelse redovisats.

Revisorerna ifrågasätter, om inte möjligheten att medge anstånd med föreskriven inbetalning av preliminär varuskatt utan erläggande av restavgift borde kunna delegeras till länsstyrelserna. Såvitt av remissutlåtandena kan utläsas synes något mera påtagligt praktiskt behov av en dylik delegering knappast föreligga. I händelse av en delegering av beslutanderätten synes emellertid ur likformighetssynpunkt riksskattenämnden i främsta rummet böra komma i fråga.

Såsom revisorerna konstaterat orsakar det s. k. brutna räkenskapsåret betydande merarbete för varuskattekontoren och postbanken ävensom försening av taxeringsarbetet. Det framstår därför som angeläget, att olägenheterna elimineras på ett eller annat sätt. På sätt riksskattenämnden understrukit är emellertid denna fråga av så komplicerad natur, att ett ställningstagande måste föregås av närmare utredning.

Beträffande möjligheten av justering i efterhand av redovisad preliminär

skatt synes på av riksskattenämnden anförda skäl denna möjlighet böra kvarstå åtminstone tills vidare, även om det här i regel rör sig om jämförelsevis obetydliga belopp.

Vad revisorerna anført i fråga om behovet av effektivare korskontroll av rörelsebilaga till allmän självdeklaration resp. varuskattedeklaration synes i och för sig förtjänt att närmare övervägas. Utskottet hyser emellertid den uppfattningen, att man bör avvakta ännu någon tids erfarenhet rörande de uppgifter, som kan anses erforderliga för att eliminera bristande överensstämmelse mellan de olika slagen av redovisningar. Redan nu har f. ö. viss omredigering i vederbörliga deklara-tionsformulär vidtagits i sådant syfte.

En viktig fråga i förevarande sammanhang utgör varuskattens administrering i första instans. Härvidlag har meningarna brutit sig, i det att vissa myndigheter närmast uttalat sig för ett bibehållande av gällande ordning, medan från andra håll sympatier uttalats för en överflyttning av taxeringsarbetet till länsstyrelserna. Revisorerna har i detta sammanhang föreslagit, att statskontoret i samråd med riksskattenämnden får i uppdrag att granska nuvarande arbetsrutin i tekniskt avseende. Utskottet har för sin del intet att erinra mot detta förslag. Såsom riksrevisionsverket anført synes kunna övervägas att låta uppdraget avse även förfarandet vid upp-börd och debitering.

Vad angår frågan om uttagande av restavgift ifrågasätter revisorerna viss skärpning av gällande bestämmelser avseende de fall, där avsiktliga felräkningar av skatt från de skattskyldigas sida kan konstateras. Därest dylika felräkningar förekommer i sådan omfattning att olägenheterna i uppbörds-förfarandet framstår som påtagliga, synes intet vara att erinra mot en ändring i av revisorerna föreslagen riktning.

Behovet av personalförstärkning på varuskattekontoren är enligt åtskil-liga av remissmyndigheterna framträdande. Enligt revisorernas mening bör statskontoret få i uppdrag att granska arbetsförhållandena för att därige-nom få underlag för bedömande av arbetskraftsbehovet på längre sikt. Här-emot synes utskottet intet vara att erinra.

Vad slutligen angår frågan om spridning av riksskattenämndens anvisningar efterlyser revisorerna en bättre ordning härutinnan än f. n. Då, enligt vad riksskattenämnden framhållit i sitt remissutlåtande, nämnden kommer att följa utvecklingen och undersöka möjligheterna till vidgad spridning, synes några särskilda åtgärder på denna punkt inte påkallade.

Vad revisorerna i övrigt anført under förevarande paragraf föranleder inte något särskilt uttalande från utskottets sida.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till

käna vad utskottet beträffande revisorernas förevarande uttalanden anfört.

22:o) **Statistiska specialundersökningar.** Under finansdepartementet, § 22, har revisorerna behandlat frågan om anlitande av statistiska centralbyråns maskincentral för statistiska specialundersökningar (Del I, s. 160—163).

Utlåtanden har avgivits av *statistiska centralbyrån, statskontoret och kommittén för maskinell databehandling* (Del II, s. 127—130).

Utskottet. Av det remissyttrande som i ärendet avgivits av kommittén för maskinell databehandling framgår, att kommittén — vars huvudbetänkande beräknas skola avges inom kort — avser att föreslå en organisation för samordnande funktioner på området för databehandling inom den statliga verksamheten. Då vid sådant förhållande tillräckliga skäl inte synes föreligga att nu vidta ändring av gällande bestämmelser får utskottet hemställa,

att revisorernas nu ifrågavarande uttalande icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

23:o) **Betalning av fakturor hos vissa myndigheter.** Under finansdepartementet, § 23, har revisorerna behandlat ordningen för vissa myndigheters fakturabetalning (Del I, s. 164—166).

Utlåtanden har avgivits av *fångvårdsstyrelsen, armétygförvaltningen, arbetsmarknadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, telestyrelsen och riksrevisionsverket* (Del II, s. 131—137).

Utskottet. Vad revisorerna under förevarande paragraf anfört om att fakturor bör betalas vid den för statsverket gynnsammaste tidpunkten är givetvis i och för sig obestriddigt, något som även i princip vitsordats av de hörda myndigheterna. Lika klart torde emellertid vara att den av revisorerna eftersträvade ordningen av olika skäl knappast kan helt förverkligas i praktiken. I stort sett synes f. ö. det nuvarande systemet fungera på ett ur såväl statens som leverantörernas synpunkt acceptabelt sätt. Då man dessutom torde kunna förvänta att myndigheterna har sin uppmärksamhet riktad på av revisorerna omnämnda förhållanden, har utskottet ansett sig kunna begränsa sig till att vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

24:o) **Domkapitel och stiftsnämnder.** Under ecklesiastikdepartementet, § 24, har revisorerna förordat en sammanslagning av domkapiteln och stiftsnämnderna (Del I, s. 167—172).

Utlåtanden har avgivits av *kammarkollegiet, statskontoret, domkapitlen i Uppsala, Skara, Lund och Luleå, stiftsnämnderna i Uppsala, Skara, Lund och Luleå* samt *Stiftsjägmästareföreningen* (Del II, s. 138—146).

Utskottet. Stiftskansliernas organisation har nyligen varit föremål för översyn av stiftskansliutredningen, vars rationaliseringsförslag prövats av riksdagen i anslutning till propositionen 1960:101. Trots de förändringar, som härigenom kan komma till stånd, anser emellertid revisorerna, att åtskilliga ärenden alltjämt kommer att kräva handläggning av både domkapitel och stiftsnämnd med därav följande merarbete både på myndighets- och kansliplanet. Revisorerna förordar därför, att åtgärder vidtages i syfte att få till stånd en sammanslagning av de båda myndigheterna.

Utskottet anser för sin del, att åtskilliga fördelar skulle vara att vinna genom ett samgående mellan de båda stiftsmyndigheterna, och på längre sikt bör en förändring i denna riktning eftersträvas. Enligt utskottets uppfattning skulle stiftsmyndigheten lämpligen kunna organiseras på två avdelningar eller delegationer med i stort sett samma sammansättning som domkapitel och stiftsnämnd nu har.

Frågan om en ändring av stiftsstyrelseorganisationen på myndighetsplanet synes emellertid inte nu böra upptagas till prövning i avvaktan på de förslag, som 1960 års ecklesiastika boställsutredning kan komma att framlägga rörande förvaltningen av den ecklesiastika jorden.

Då närmare överväganden av den av revisorerna väckta frågan således bör anstå tills vidare, hemställer utskottet,

att riksdagens revisorers ifrågavarande uttalande icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

25:o) *Domänfondens avkastning.* Under jordbruksdepartementet, § 25, har revisorerna ägnat uppmärksamhet åt domänverkets ekonomiska förhållanden (Del I, s. 173—192).

Utlåtanden har avgivits av *statskontoret* och *domänstyrelsen* (Del II, s. 147—151).

Utskottet. I denna del av sin berättelse har revisorerna lämnat en redogörelse för sin granskning av domänverkets ekonomiska förhållanden och då närmast med sikte på utvecklingen under 1950-talet. I sammanhanget konstateras att en viss uppbyggnad skett av virkesförrådet, att skogarna synes vara väl skötta, att skogs- och återväxtåtgärder utförts i tillräcklig omfattning och att detsamma gäller åtgärder för skogstillgångarnas förbättrande. I fråga om domänverkets skogsavverkningar har revisorerna ägnat avverknings- och transportkostnadernas utveckling ett närmare studium och därvid funnit, att de kostnadshöjande tendenserna kunnat effektivt motverkas genom olika slag av rationalisering.

Beträffande domänverkets skogsavverknings- och försäljningspolitik konstaterar revisorerna, att den tidigare utvecklingen mot ökad andel avverkningar i egen regi fortsatt under 1950-talet och att andelen successivt stigit uppåt 80 procent. Samtidigt noteras emellertid, att det rotsålda virkets rånetto ligger betydligt högre än det netto, som efter avdrag av avverkningskostnader erhålles för upphugget virke. Revisorerna vill med hänsyn bl. a. härtill uttala sin tveksamhet gentemot den fortgående tendensen att ytterligare minska rotförsäljningarnas andel. Utskottet vill i sammanhanget hänvisa till vad domänstyrelsen anfört i sitt yttrande. Styrelsen utvecklar där synpunkter av innebörd, att skillnaden mellan rånettot vid rotförsäljningar resp. egen avverkning icke utgör något mått på de båda försäljningsmetodernas ekonomi. Vidare redovisas de närmare faktorer, som betingat ökningen av de egna avverkningarna under 1950-talet. Skäl åberopas emellertid även för att man i fortsättningen icke torde behöva räkna med att dessa ytterligare kommer att öka i någon nämnvärd utsträckning. Vad från revisorernas och domänstyrelsens sida sålunda anförts om den förda avverknings- och försäljningspolitiken har icke föranlett statsutskottet till något särskilt uttalande.

Revisorerna har slutligen påtalat den kraftiga stegring, som domänverkets administrationskostnader uppvisar under den berörda tidsperioden. Ifrågavarande kostnadsstegring har närmare kommenterats av domänstyrelsen i dess yttrande och förklarats med dels löneautomatiken, dels den utveckling, som kännetecknat verksamheten inom domänverket. Utskottet finner det för egen del svårt att avgöra vilken relativ storlek administrationskostnaderna bör ha för att betraktas som normala och godtagbara. Allmänt kan emellertid konstateras, att de här är av den storleksordningen, att de bör ägnas ingående och fortlöpande uppmärksamhet. Domänstyrelsen synes också införstådd härmed. Styrelsen uttalar sålunda, att den kommer att låta varje utökning av tjänstemannakåren föregås av noggranna överväganden, därvid hänsyn även kommer att tagas till de allt större indirekta kostnader, som är förenade med personalanställning. Den uppger sig även skola ägna uppmärksamhet åt de allmänna organisationsproblemen inom skogsförvaltningen och där beakta föreliggande rationaliseringsmöjligheter.

De av revisorerna anförda synpunkterna på domänverkets ekonomiska förhållanden har icke åtföljts av några direkta förslag eller yrkanden. Icke heller har utskottet funnit anledning till sådana. Utskottet vill i sammanhanget slutligen endast erinra om den utredning, som nyligen tillsatts av chefen för finansdepartementet med uppdrag att verkställa utredning om statens skogsförvaltande och skogsindustriella verksamhet.

Vad sålunda förevarit har utskottet velat för riksdagen
omförmäla.

26:o) **Kronans jaktarrenden.** Under jordbruksdepartementet, § 26, har revisorerna förordat en översyn av arrendeersättningarna för kronans jaktarrenden (Del I, s. 193—198).

Utlåtanden har avgivits av *riksrevisionsverket*, *domänstyrelsen* och *Svenska jägareförbundet* (Del II, s. 152 och 153).

Utskottet. I förevarande uttalande har revisorerna redogjort för de grunder, som gäller för domänstyrelsens handläggning av frågor om upplåtelse av rätt till jakt på marker under styrelsens förvaltning. Revisorerna har i stort sett icke något att erinra mot de tillämpade principerna men har funnit de avgifter som uttages vid utarrendering av småviltjakten vara alltför låga. En översyn av arrendeersättningarna bör därför ske med sikte på en höjning av desamma.

Även utskottet har för sin del funnit de för jaktarrenderingen tillämpade principerna i huvudsak godtagbara. Vad angår arrendesättningen för småviltjakten har utskottet beaktat de av domänstyrelsen i dess yttrande anförda synpunkterna. Dessa är av innebörd, att vid jakträttsupplåtelser de ekonomiska aspekterna icke får vara ensamt utslagsgivande utan att hänsyn även bör tagas till de natur- och viltvårdande intressena och till önskvärdheten att få jakträttsinnehavare, som i tillräcklig utsträckning kan förutsättas beakta dessa. Utskottet vill helt ansluta sig till en sådan uppfattning men kan icke finna, att en måttlig höjning av de nu onekligen ganska låga arrendeavgifterna skulle vara oförenlig därmed. Icke heller domänstyrelsen synes ha något att erinra mot en viss uppräknig av avgifterna och har förklarat sig beredd att vid kommande arrendeförnyelser överväga möjligheterna till en sådan. Då sålunda anledning finns till antagande att syftet med revisorernas uttalande kommer att nås utan någon särskild riksdagens åtgärd, har utskottet ansett sig kunna inskränka sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

27:o) **Vissa arrenden på kronoegendomen Bogesund.** Under jordbruksdepartementet, § 27, har revisorerna förordat en översyn av arrendesättningen på kronoegendomen Bogesund (Del I, s. 199—205).

Utlåtanden har avgivits av *riksrevisionsverket* och *domänstyrelsen* (Del II, s. 153—156).

Utskottet. Riksdagens revisorer konstaterar, att sedan staten år 1946 inlöste Bogesunds egendom i Östra Ryds socken av Stockholms län en betydande upprustning av egendomens jordbruk och skogsmarker ägt rum. Be-

träffande jordbruket gäller att de tidigare huvud- och arrendegårdarna sammanförts till fem större jordbruksdomäner, att åkerjorden förbättrats genom dikning, att ett i huvudsak helt nytt byggnadsbestånd tillkommit och att gårdarna försetts med vatten och avlopp, vilka åtgärder krävt investeringar på tillhoppa ca 1,9 milj. kr. De sammanlagda arrendeersättningarna för de fem jordbruken uppgår till ca 47 000 kr., vilket enligt revisorerna innebär, att domänverket på det för fastigheternas upprustning nedlagda kapitalet icke erhåller högre avkastning för avskrivning och förräntning än 2,5 procent. Revisorerna anser arrendesättningen vara alltför låg och föreslår en höjning av densamma.

Domänstyrelsen framhåller i sitt yttrande, att det redan vid besittningstagandet av Bogesund år 1946 var uppenbart för styrelsen, att ett iståndsättande av jordbruket skulle medföra betydande kostnader och att förräntningen på nedlagt kapital med säkerhet skulle bli ringa. Staten hade emellertid övertagit egendomen på grund av den rådande vanhävden och kunde då ej heller undandraga sig att vidtaga åtgärder för densammas hävande. Den av revisorerna angivna förräntningen är i själva verket bättre än vad man under upprustningsåren ansåg sig kunna räkna med. Att i någon nämnvärd mån höja de nuvarande arrendeersättningarna finner styrelsen knappast möjligt med hänsyn främst till åkerjordens allmänna beskaffenhet på Bogesund. Till stöd för denna sin bedömning lämnar styrelsen i sammanhanget vissa uppgifter om anbudsgivning och expertvärderingar under senare tid i fråga om de berörda arrendegårdarna.

För egen del anser utskottet att staten vid upplåtandet av jordbruksarrenden på kronoegendom bör tillämpa en arrendesättning, som beaktar dels de kapitalinsatser som gjorts för olika slags upprustnings- och förbättringsarbeten, dels också andra omständigheter, såsom exempelvis vilket värde annan jord i orten betingar. Det sagda följer i och för sig av förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom jämte till förordningen hörande tillämpningsföreskrifter. I vad mån den aktuella arrendesättningen för de berörda arrendegårdarna på Bogesund enligt ifrågakommande värderingsgrunder är att betrakta som rimlig eller alltför låg har utskottet svårt att bilda sig en uppfattning om på grundval av det i ärendet redovisade materialet. Utskottet är dock medvetet om de särskilda förhållanden, som rådde på ifrågavarande egendom vid statens övertagande av densamma och de särskilda upprustningsåtgärder som betingades därav. Detta måste — som domänstyrelsen understrukit — beaktas vid bedömningen av arrendeersättningarnas förräntningsgrad. Utskottet anser sig under angivna omständigheter icke böra göra något annat uttalande i anledning av revisorernas synpunkter än att utskottet försätter, att dessa kommer att beaktas av domänstyrelsen vid uppskattningsförrättningar inför träffande av nya arrendeavtal i fråga om berörda

gårdar. Detta sker såvitt gäller fyra av dem först under åren 1967—1968. — Vad sålunda förekommit har utskottet velat för riksdagen
omförmåla.

28:o) *Lotsningen vid Sandhamn.* Under handelsdepartementet, § 28, har revisorerna behandlat lotsningsförhållandena vid Sandhamn (Del I, s. 206—213).

Utlåtanden har avgivits av *sjöfartsstyrelsen, Lotsförbundet, Sveriges fartygsbefälsförening och Sveriges redareförening* (Del II, s. 157—165).

Utskottet. Revisorerna erinrar om att farleden från Stockholm österut över Sandhamn av ålder varit delad i två lotssträckor, nämligen dels en sträcka mellan Stockholm och vattnet väster om Sandön, dels en sträcka mellan nämnda vatten och öppna sjön utanför Revengegrundet. Den utgående lotsningen på förstnämnda sträcka ombesörjs av lotsar från Stockholms lotsplats och på den senare sträckan av lotsar från Sandhamns lotsplats. Det lotsbyte, som till följd av den tillämpade ordningen regelmässigt sker i vattnet väster om Sandön, har sedan flera år tillbaka varit föremål för kritik från sjöfartsnäringsen, som framhållit att lotsbytet äger rum i ett synnerligen trångt och för navigeringen besvärligt område, där en förändring av fartygens hastighet och övriga omständigheter medför onödiga risker. I sammanhanget har även hänvisats till att grundstötningar eller tillbud till sådana inträffat, som kunnat sättas i samband med nämnda lotsbyte. Yrkande har framställts om att detta måtte slopas och lotsningen ske i en enda lotstur mellan Stockholm och öppna sjön utanför Sandön. En etappvis genomförd omläggning av lotsningstjänsten i sådan riktning har också sedan flera år förberetts av sjöfartsstyrelsen, som siktat till att kombinera omläggningen med tillkomsten av vissa säkerhetsanordningar, bl. a. en ny fyr på Revengegrundet utanför Sandön. Ett slopande av lotsbytet var också avsett att äga rum i april 1960. Emellertid rönt den ifrågavarande omläggningen motstånd från lotspersonalen. I anledning av framställning från denna meddelade Kungl. Maj:t i juni 1960 beslut av innebörd att med omläggningen skulle anstå till dess den fasta fyren på Revengegrundet blivit färdigställd. Revisorerna finner det för sin del uppenbart, att lotsningsförhållandena vid Sandhamn icke är ordnade på ett tillfredsställande sätt och att starka motiv föreligger för att den planerade omläggningen snarast kommer till stånd. De erinrar om att den nyssnämnda fyren på Revengegrundet numera är tagen i drift.

Utskottet har vid sina egna överväganden i ämnet funnit skäl för att den angivna omläggningen av lotsningen vid Sandhamn nu kommer till stånd. Härför talar de olägenheter för sjöfarten, som är förenade med nuvarande ordning och som närmare utvecklats av revisorerna liksom av sjöfartsstyrel-

sen. Sveriges redareförening och Sveriges fartygsbefälsförening har också i sina yttranden över revisorernas uttalande understrukit angelägenheten av att en ändring i lotsningstjänsten snarast vidtages.

Om sålunda utskottet ansluter sig till revisorernas förslag till omläggning, bör dock de problem beaktas, som i sammanhanget uppstår för personalen vid Stockholms lotsplats och som inför utskottet närmare redovisats av företrädare för denna. Den nya ordningen skulle såsom nämnts innebära, att lotsarna vid nämnda lotsplats, som tidigare svarat för lotsningen av fartygen från Stockholm till vattnet väster om Sandön, i fortsättningen skulle följa fartygen ut till sjöss utanför Sandön. En sådan förlängning av lotssträckan med åtföljande lotsavlämning ute till sjöss innebär enligt stockholmslotsarnas uppfattning ökade påfrestningar, som med hänsyn främst till åldersförhållandena vid lotsplatsen icke ter sig rimliga. De har sålunda påtalat, att genomsnittsåldern vid denna är hög, närmare bestämt ca 55 år. Detta uppges sammanhånga med den hittills tillämpade ordningen att till Stockholm överföra äldre lotsar från framför allt Sandhamn, som därvid kunnat erhålla en med hänsyn till ålder och fysiska förutsättningar i övrigt bättre avpassad tjänstgöring. — Utskottet vill för sin del frambålla, att det har förståelse för angivna personalproblem och att ändring av lotsningstjänsten bör förenas med övergångsarrangemang, som beaktar de speciella åldersförhållandena. En lämplig anordning har från sjöfartsstyrelsens sida angivits vara att tillämpa en ändrad turordning för lotsningarna vid Stockholms lotsplats, som möjliggör för de äldre lotsarna att vid svåra väderleksförhållanden avstå från lotsning på sandhamnssträckan. Härutöver torde emellertid sjöfartsstyrelsen böra överväga huruvida och i vad mån behov föreligger att under en övergångstid företaga viss personalförstärkning vid lotsplatsen. Förslag i sådan riktning bör föreläggas Kungl. Maj:t, som torde få taga ställning i frågan. Som självfallet utgår utskottet ifrån att sjöfartsstyrelsen i fortsättningen vid den fortlöpande rekryteringen till lotsplatsen beaktar de krav, som den ändrade tjänsten ställer på personalen.

I enlighet med det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av riksdagens revisorers ifrågavarande uttalande anfört.

29:o) Den statliga livsmedelskontrollen. Under inrikesdepartementet, § 29, har revisorerna förordat en översyn av organisationen av den statliga livsmedelskontrollen (Del I, s. 214—221).

Utlåtanden har avgivits av *försvarets sjukvårdsstyrelse, arméintendentur-*

förvaltningen, statskontoret, statens jordbruksnämnd, veterinärstyrelsen, medicinalstyrelsen samt statens institut för folkhälsa (Del II, s. 166—178).

Utskottet. Riksdagens revisorer erinrar om att enligt livsmedelsstadgan medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen är högsta tillsyningsmyndigheter för livsmedelskontrollen i landet samt att denna kontroll på centralplanet i övrigt är uppdelad på ett flertal myndigheter, såsom statens jordbruksnämnd, kommerskollegium, arméintendenturförvaltningen och försvarets sjukvårdsstyrelse. Revisorerna har funnit att någon fast eller på sakliga grunder genomförd kompetensfördelning myndigheterna emellan icke föreligger i fråga om kontrollen, att vissa av dessa har en begränsad tillgång på för kontrollverksamheten utbildad personal, att den nuvarande uppdelningen av livsmedelskontrollen på ett flertal organ lätt ger upphov till dubbelarbete samt att det måste anses mindre rationellt att särskilda myndigheter skall omhänderha den militära livsmedelskontrollen. I anledning härav borde övervägas om icke huvuddelen av livsmedelskontrollen kunde koncentreras till en enda myndighet, förslagsvis veterinärstyrelsen.

Utskottet vill här erinra om att sedan förevarande fråga slutbehandlats av revisorerna har — i anslutning till propositionen nr 181 till 1961 års riksdag angående hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m. — den hittillsvarande fördelningen av veterinärstyrelsens och medicinalstyrelsens befogenheter på detta område ändrats. Sålunda kommer i fortsättningen veterinärstyrelsen ensam att ha högsta inseedet över livsmedelskontrollen, d. v. s. såväl i vad avser animaliska som andra livsmedel. Denna omläggning tillgodoser i ett viktigt hänseende revisorernas synpunkter. Frågan återstår emellertid om övriga centrala myndigheters befattning med livsmedelskontrollen. Härvidlag har utskottet vid sina överväganden funnit skäl tala för att möjligheterna till större koncentration och samordning överväges. Den nuvarande ordningen är sålunda ägnad att skapa oklarhet om kompetensfördelningen mellan olika berörda myndigheter, som i vissa fall utövar en hygienisk kontroll, i vissa fall en kvalitetskontroll och i andra fall åter en såväl hygieniskt som kvalitetsmässigt betingad kontroll. Som revisorerna framhåller, föreligger under angivna förhållanden risker för dubbelarbete och ett oekonomiskt utnyttjande av de personella och tekniska resurser, som disponeras för ifrågavarande uppgifter. Fråga är sedan i vilken utsträckning en koncentration av kontrollarbetet kan ske. Att som revisorerna föreslagit samla hela kontrollen hos en enda myndighet, närmast veterinärstyrelsen, förefaller utskottet knappast möjligt. Det må nämnas, att samtliga de i ärendet hörda myndigheterna har tillstyrkt, att de med livsmedelskontrollens organisation sammanhängande problemen göres till föremål för en översyn. Då utskottet förutsätter, att en sådan naturligt kommer att följa på den omläggning av medicinalstyrelsens och

veterinärstyrelsens hithörande uppgifter, som nyligen beslutats, har utskottet velat begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen omförmåla.

30:o) **Forskning rörande sjukvårdens utformning.** Under inrikesdepartementet, § 30, har revisorerna understrukit behovet av forskning som grundval för rationaliseringsarbetet på sjukvårdsområdet (Del I, s. 222—228).

Utskottet. Beträffande detta ärende har utskottet yttrat sig i sitt utlåtande nr 128, varom utskottet velat här
erinra.

31:o) **Skador å bostadshus vid Västra Ny sjukhus.** Under inrikesdepartementet, § 31, har revisorerna anmärkt på vissa genom olämplig takbeläggning uppkomna skador å bostadshus vid Västra Ny sjukhus (Del I, s. 229—232).

Utlåtanden har avgivits av *byggnadsstyrelsen* och *medicinalstyrelsen* (Del II, s. 188—190).

Utskottet. Revisorerna har påtalat vissa skador, som uppkommit i ett för personalen vid Västra Ny sjukhus avsett bostadshus och som orsakats av att regnvatten till följd av olämplig takbeläggning trängt ned i lägenheterna. Det konstateras, att byggnadsstyrelsen vid uppförandet av huset icke i enlighet med det uppgjorda byggnadsprogrammet använt tegel för taktäckningen utan i stället ett nytt slags aluminiumklädda lamellbrädor. Enligt revisorerna måste det anses mindre välbetänkt av styrelsen att begagna ett byggnadsmaterial, av vilket uppenbarligen tillräcklig erfarenhet saknas. Det anses för övrigt icke ankomma på styrelsen att utprova nya materialslag, för vilken uppgift särskilt inrättade organ finnes. Anmärkningsvärt är enligt revisorerna också att mer än ett år förflutit sedan skadorna konstaterats utan att de avhjälpes. Det förutsattes, att byggnadsstyrelsen snarast vidtager erforderliga åtgärder i ärendet och att uppgörelse träffas med entreprenören på för statsverket godtagbara villkor.

Utskottet kan i stort ansluta sig till de av revisorerna anförda synpunkterna. Det kan sålunda icke anses lämpligt att byggnadsstyrelsen vid byggnadsarbeten av här ifrågavarande slag använder sig av material om vars lämplighet ur olika synpunkter tillräcklig erfarenhet icke vunnits. Av vad som inhämtats i ärendet framgår att även byggnadsstyrelsen själv är införstådd härmed. Vid sådant förhållande och då enligt uppgift taket på ifrågavarande hus numera belagts med traditionellt taktegel och uppkomna skador i bostadslägenheterna avhjälpes, allt utan kostnad för statsverket,

har utskottet ansett sig kunna begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

32:o) Huvudmannaskapet för karolinska sjukhuset. Under inrikesdepartementet, § 32, har revisorerna behandlat frågan om förändrat huvudmannaskap för karolinska sjukhuset (Del I, s. 233—238).

Utlåtanden har avgivits av *statskontoret, direktionen för karolinska sjukhuset, Stockholms läns landsting och Stockholms stad* (Del II, s. 190—196).

Utskottet. Karolinska sjukhuset, för vilket staten är huvudman, fyller f. n. en dubbel funktion inom sjukvården, nämligen dels såsom rikssjukhus, dels beträffande flertalet kliniker såsom centrallasarett för Stockholms stad och Stockholms län, vilka genom avtal tillförsäkrats visst antal platser där. Revisorerna erinrar om att enligt beslut av 1960 års riksdag karolinska sjukhuset framdeles skall ingå i Stor-Stockholms sjukhusorganisation med ansvar för en del av detta områdes sjukvård. För länsspecialiteternas vidkommande innebär detta, att huvuddelen av vårdplatserna kommer att förbehållas patienter från staden och länet. Beträffande regionspecialiteterna kommer en väsentlig del av stockholmsregionens sjukvård att förläggas till karolinska sjukhuset. Det anförda innebär, att av sjukhusets framtida ca 2 200 vårdplatser 1 700 avses skola disponeras av staden och länet. De nuvarande riksplatserna skall avvecklas under tiden fram till år 1970. Det torde enligt revisorernas mening vara uppenbart, att angivna omständigheter gör spörsmålet om ett förändrat huvudmannaskap för karolinska sjukhuset aktuellt. Frågan härom torde böra upptagas i så god tid att densamma kan slutligt avgöras i anslutning till avvecklingen av riksplatserna vid sjukhuset.

Utskottet anser i likhet med revisorerna, att de omständigheter, som på sin tid motiverade tillskapandet av karolinska sjukhuset som en statlig institution, genom utvecklingen i hög grad förlorat sin betydelse. Sjukhusets upphörande som rikssjukhus och förutsatta inordnande i Stor-Stockholms sjukvårdsorganisation torde också med nödvändighet komma att aktualisera frågan om sjukhusets framtida organisatoriska ställning. Därvid inställer sig naturligen spörsmålet om huvudmannaskapet för sjukhuset. Utskottet vill emellertid i likhet med direktionen för karolinska sjukhuset erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut i följd uppdragit åt direktionen att i samråd med vederbörande statliga och kommunala myndigheter utarbeta förslag till generalplan för sjukhuset. Som direktionen framhållit torde det medinflytande, som redan nu tillkommer Stockholms stad och Stockholms läns landsting i generalplanarbetet utgöra betryggande garantier för att dessa huvudmän får sina önskemål på sjukhusets utformning vederbörligt

gen beaktade. Vid sådant förhållande kan det finnas skäl att avvakta med det slutliga ställningstagandet i huvudmannaskapsfrågan till dess i generalplanarbetet de tekniska förutsättningarna klarlagts för erforderlig anpassning av sjukhuset till dess nya funktion och säkrare underlag sålunda erhållits för bedömning av de ekonomiska förutsättningarna i frågan.

Under angivna förhållanden anser utskottet revisorernas uttalande icke påkalla något annat ställningstagande från dess sida än att det bör vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

33:o) **Den ekonomiska förvaltningen vid karolinska sjukhuset.** Under inrikesdepartementet, § 33, har revisorerna anfört vissa synpunkter på den ekonomiska förvaltningen vid karolinska sjukhuset (Del I, s. 239—241).

Utlåtanden har avgivits av *riksrevisionsverket* och *direktionen för karolinska sjukhuset* (Del II, s. 197 och 198).

Utskottet. Revisorerna konstaterar, att den ekonomiska förvaltningen vid karolinska sjukhuset är uppbyggd efter samma principer som gäller för statsmyndigheter i allmänhet. På riksstaten finnes sålunda uppförda bl. a. anslag till avlöningar och omkostnader, vilka anslag är betecknade förslagsvis men i regel ej får överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande och då på särskilda skäl. Kungl. Maj:t fastställer också i stort sett vilken personal, som må anställas vid sjukhuset, och dennas avlöningvillkor. Inflytande inkomster upptages på riksstatens inkomstsida och får icke tagas i anspråk för sjukhusets räkning. Det ligger enligt revisorerna i sakens natur, att ett sådant system för medelstillelningen måste medföra stora svårigheter vid ett sjukhus, inom vilket verksamheten ytterst bestäms av antalet patienter och bl. a. därför icke kan med någon större grad av säkerhet beräknas på förhand. Lämpligt synes därför vara, att reglerna för den ekonomiska förvaltningen bringas i närmare överensstämmelse med principerna för en affärsässig verksamhet. En utväg kan härvidlag vara att införa en viss motsvarighet till de dispositionsanslag, som finnes uppförda å kapitalbudgeten för affärsverken. Frågan synes böra övervägas av den sakkunnige, som nyligen tillkallats av chefen för inrikesdepartementet för att verkställda utredning om införande av driftbokföring vid bl. a. karolinska sjukhuset.

Enligt utskottets uppfattning torde av bl. a. det skälet, att driften vid ett sjukhus i allmänhet icke kan baseras på principen om full kostnads-täckning, förutsättningar saknas att likställa denna verksamhetsform med affärsässig verksamhet. En anpassning av direktionens för karolinska sjukhuset befogenheter till vad som gäller för statlig affärsverksamhet kan därför knappast ifrågakomma. Som riksrevisionsverket framhåller i sitt

yttrande torde det också med hänsyn till vad som är känt om antalet tillgängliga vårdplatser och den erfarenhetsmässiga beläggningen av dessa vara möjligt att med tillräcklig grad av säkerhet beräkna sjukhusets medelsbehov för det närmaste budgetåret. Det nuvarande systemet för medeltilldelningen synes med tanke härpå icke böra innebära alltför stora olägenheter för sjukhusförvaltningen. Som riksrevisionsverket påpekat förefaller det vidare sannolikt, att den utredning som pågår om införande av driftbokföring vid karolinska sjukhuset, skall leda till att bättre underlag skapas för budgetberäkningen. Vid sådant förhållande och i avvaktan på resultatet av ifrågavarande utredning torde revisorernas uttalande icke påkalla något annat ställningstagande från utskottets sida än att utskottet bör vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

34:o) Viss sjuksköterskeutbildning. Under inrikesdepartementet, § 34, har revisorerna anfört synpunkter på organisationen av viss sjuksköterskeutbildning (Del I, s. 242—253).

Utlåtanden har avgivits av *statskontoret, medicinalstyrelsen, styrelsen för statens distriktssköterskeskola, styrelsen för centralskolan för specialutbildning av barnsjuksköterskor, styrelsen för statens sjuksköterskeskola i Stockholm och styrelsen för statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor* (Del II, s. 198—204).

Utskottet. I förevarande sammanhang har revisorerna behandlat frågan om organisationen av den vidare- och specialutbildning på sjuksköterskeområdet, som närmast bedrivs av statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor, statens distriktssköterskeskola och centralskolan för specialutbildning av barnsjuksköterskor. Revisorerna anför flera skäl för att frågan om nämnda skolors förenhetligande nu tages upp till behandling och påpekar det samband, som en översyn på detta område har med övervägandena om den grundläggande sjuksköterskeutbildningens utformning.

Utskottet vill i anledning härav erinra om att chefen för inrikesdepartementet numera tillkallat särskilda sakkunniga för att verkställa en översyn av sjuksköterskeutbildningen och därmed sammanhängande problem. Utredningsarbetet skall avse nämnda utbildnings innehåll och omfattning över huvud. I direktiven uttalas bl. a., att de sakkunniga skall beakta angelägenheten av att den grundläggande sjuksköterskeutbildningen samordnas med den specialutbildning, som meddelas vid olika undervisningsanstalter, bl. a. centralskolan för specialutbildning av barnsjuksköterskor. En revision av sjuksköterskeutbildningen förutsättes också i direktiven få betydelse för den vidareutbildning, som äger rum vid statens distriktssköterskeskola och vid statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor. Återverk-

ningarna för deras vidkommande skall sålunda övervägas. — Då de av revisorerna anförda synpunkterna sålunda kommer att beaktas i ett vidare utredningssammanhang, har utskottet icke funnit deras uttalande föranleda någon annan åtgärd från utskottets sida än att det bör vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

35:o) Länsförvaltningens lokalbehov. Under inrikesdepartementet, § 35, har revisorerna påtalat behovet av planering för tillgodoseende av länsförvaltningens lokalbehov (Del I, s. 254—261).

Utlåtanden har avgivits av *byggnadsstyrelsen, statskontoret* samt *länsstyrelserna i Stockholms län, Uppsala län, Kronobergs län, Göteborgs och Bohus län* samt *Norrbottnens län* (Del II, s. 204—210).

Utskottet. Revisorerna påtalar den kraftiga utbyggnad, som under senare år ägt rum inom den statliga länsförvaltningen, och de anspråk på lokalutrymmen, som denna utbyggnad medfört. Trots att sådana utrymmen på olika sätt kunnat anskaffas, återstår alltjämt betydande lokalbehov att tillgodose. Enligt revisorerna bör därför en långsiktig planering verkställas avseende bl. a. den takt och den ordning, i vilken lokaler skall tillhandahållas. Med hänsyn till frågans vikt ifrågasättes om inte för ändamålet bör tillsättas en särskild arbetsgrupp, som i nära samarbete med olika med länsförvaltningsproblem sysselsatta utredningar kan kontinuerligt handlägga angivna ärenden. I gruppen föreslås ingå representanter för bl. a. byggnadsstyrelsen och vederbörande departement.

Utskottet vill för sin del framhålla, att det givetvis är synnerligen angeläget, att förberedelsearbetet för att tillgodose länsförvaltningens lokalbehov bedrivs så rationellt som möjligt och i nära samarbete mellan berörda myndigheter. Ur synpunkten av en rationell behandling av lokalfrågorna framstår en långsiktig planering såsom nödvändig. Härvidlag torde det hittills ha brustit. Byggnadsstyrelsen såsom den närmast ansvariga myndigheten har medgivit detta och hänvisat till sina otillräckliga personalresurser. Utskottet vill emellertid erinra om att en proposition numera förelagts riksdagen (nr 98/1962) angående omorganisation av byggnadsstyrelsen. I propositionen föreslås en kraftig upprustning av styrelsen i personalhänseende för att möjliggöra för denna att i fortsättningen kunna rationellt, effektivt och ekonomiskt handha förekommande byggnads- och lokalfrågor. Särskilt må noteras att inom styrelsen föreslås tillskapad en särskild lokalplaneringsbyrå, som skall svara för planering, utredning och programmering rörande statens lokalfrågor. Utskottet finner att med den angivna förstärkta organisationen garantier skapas för en bättre ordning även då det gäller de lokalfrågor, som revisorerna i förevarande samman-

hang behandlat. Vid sådant förhållande har utskottet ansett sig kunna begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen.
omförmåla.

36:o) Länsadministrationen i Gotlands län. Under inrikesdepartementet, § 36, har revisorerna behandlat frågan om länsadministrationen i Gotlands län (Del I, s. 262—267).

Utlåtanden har avgivits av *statskontoret, länsstyrelsen i Gotlands län och länsförvaltningsutredningen* (Del II, s. 210—214).

Utskottet. Revisorerna konstaterar, att kostnaderna för länsadministrationen satta i relation till länens folkmängd är väsentligt högre på Gotland än i övriga län. Med hänsyn härtill anses att den principiella kritik, som under senare år framförts mot länsförvaltningens organisation och arbets sätt, i särskild grad måste gälla förhållandena på Gotland. De arbetsuppgifter, som ankommer på länsadministrationen där, är visserligen icke artskilda från uppgifterna inom andra län, men deras omfattning är uppenbarligen betydligt mindre. Därtill kommer att det över huvud måste vara svårt att i ett så litet län som Gotland bygga upp en helt ändamålsenlig förvaltningsapparat, om gällande principer för länsförvaltningens ordnande skall följas. Det anförda leder enligt revisorernas mening närmast till tanken, att länsadministrationen på Gotland bör organiseras efter andra principer än de nuvarande. Revisorerna har icke ansett sig behöva gå närmare in på hur en sådan organisation lämpligen bör utformas. Frågan härom torde få övervägas i lämpligt utredningssammanhang.

Utskottet är medvetet om de svårigheter, som möter att för ett län med Gotlands förhållandevis ringa invånarantal åstadkomma en länsadministration, som är både ekonomisk och effektiv. I och för sig kan givetvis befolkningssiffran ge stöd åt tanken, att länet bör förenas med något fastlandslän. En sådan synpunkt kan emellertid icke ensamt få vara bestämmande för länets framtid. I sammanhanget måste även Gotlands geografiska läge och andra omständigheter beaktas. Det må emellertid här erinras om den nyligen tillkallade s. k. länsförvaltningsutredningen, som enligt sina direktiv skall förutsättningslöst granska och framlägga förslag rörande principerna för den statliga länsförvaltningens ordnande för framtiden. Utredningen har i sitt yttrande i ärendet framhållit, att den ännu icke kommit så långt i sitt arbete, att den kan framföra någon bestämd uppfattning om vare sig de allmänna riktlinjerna för länsförvaltningens organisation eller den av revisorerna aktualiserade frågan om administrationen på Gotland. Utredningen förutser emellertid möjligheten av att den i sitt vidare arbete och sedan den nått fram till ett förslag till principiella riktlinjer ägnar särskild uppmärksamhet åt frågan, vad dess förslag kan komma att

ekonomiskt innebära för Gotlands vidkommande. Länets egenskap av ölan och den omständigheten, att med avseende på folkmängden länet är minst och avsevärt mindre än närmast större län, synes utredningen motivera, att den i enlighet med revisorernas önskan speciellt beaktar kostnaderna för länets förvaltning. — Av vad sålunda inhämtats framgår, att revisorernas synpunkter torde bli beaktade utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Utskottet vill därför begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

37:o) Vissa skärgårdsfrågor i Stockholms län. Under inrikesdepartementet, § 37, har revisorerna behandlat vissa skärgårdsfrågor i Stockholms län (Del I, s. 268—275).

Utlåtande har avgivits av länsstyrelsen i Stockholms län (Del II, s. 214—224).

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.* (I:358) och den andra inom andra kammaren av herr *Grebäck m. fl.* (II:433), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om erforderliga åtgärder i syfte att möjliggöra att vägrågorna i utpräglade skärgårdsområden och andra kustområden kan lösas på sätt som förordats av länsstyrelsen i Stockholms län och riksdagens revisorer år 1961 i enlighet med vad i motionerna anförts.

Beräffande motiveringen för yrkandet hänvisas till motionen II:433.

Över motionerna har yttrande avgivits av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Utskottet. Revisorerna har i denna del av sin berättelse lämnat en översiktlig redogörelse för några aktuella problem i Stockholms skärgård. Uppmärksamhet har bl. a. ägnats frågan om planläggningen av fritidsbebyggelsen därstädes. Mot bakgrund av nämnda bebyggelses snabba tillväxt och storleken av de områden som berörs är det enligt revisorerna angeläget att en aktivering sker av planarbetet. Ansvaret härför åvilar i första hand kommunerna, som dock bör aktivt stödjas av länsstyrelsen i sitt arbete. Utskottet kan för sin del helt ansluta sig till de allmänna synpunkter, som revisorerna i sammanhanget anför. Det är emellertid medvetet om de svårigheter, som möter på detta område och som närmare kommenterats av länsstyrelsen i Stockholms län i dess yttrande.

Revisorerna har även berört samfärdselproblemen inom skärgården. Det erinras om att en plan för kommunikationer till och från vissa delar av denna numera antagits, men det understrykes, att tillfredsställande kommu-

nikationer även erfordras inom själva skärgårdsområdet. Härvidlag är det angeläget att såväl allmänna som enskilda vägbyggnadsföretag kommer till stånd. Även vad revisorerna i denna del mera allmänt uttalat kan utskottet biträda. I sammanhanget må nämnas, att i motionerna I:358 och II:433 hänvisning skett till en av länsstyrelsen i Stockholms län till Kungl. Maj:t i fjol ingiven skrivelse, i vilken med hänsyn till behovet av förbättrade skärgårdsvägar hemställts bl. a., att länet — utöver vad som i anslutning till den gällande flerårsplanen för åren 1961—1965 utlämnas till länsvägar — måtte tilldelas särskilda vägmedel, vidare att sådana åtgärder måtte vidtagas att statsbidrag till anläggande resp. underhåll av enskilda vägar kan utgå med ett till förslagsvis 90 procent förhöjt bidragsbelopp. Enligt motionärerna bör riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att de av länsstyrelsen framförda förslagen måtte beaktas. I anledning härav vill utskottet — såvitt angår yrkandet om höjt statsbidrag för enskilda vägar — erinra om att 1960 års vägsakkunniga i ett nyligen avgivet betänkande föreslagit, att bidragsprocenten i särskilda fall skall kunna bestämmas till 85 procent. Den höjning, som förslaget siktar till, får icke minst anses värdefull med hänsyn till skärgårdsförhållandena, då utbyggnaden av vägnätet där i betydande utsträckning måste ske genom enskilda initiativ. Vad beträffar yrkandet om särskilda vägmedel får utskottet i likhet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhålla, att de av länsstyrelsen anförda synpunkterna på länsvägarna är av den karaktär, att de lämpligen bör beaktas i samband med den s. k. flerårsplanens upprättande eller förnyande. Det må erinras om att den av länsstyrelsen upprättade flerårsplanen för byggande av länsvägar under perioden 1961—1965 fastställts så sent som i januari 1961, d. v. s. några månader före nyssnämnda skrivelses avgivande. Med hänsyn till det anförda bör motionerna lämnas utan bifall.

Vad i övrigt angår revisorernas uttalande föranleder detta ingen annan åtgärd än att utskottet vill vad i ärendet förevarit för riksdagen omförmåla.

Utskottet hemställer,

att motionerna I:358 och II:433 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

38:o) **Civildövsövning i Stockholms utrymningsområde.** Under inrikesdepartementet, § 38, har revisorerna anført synpunkter på en under våren 1961 anordnad civildövsövning i Stockholms utrymningsområde (Del I, s. 276—280).

Utlåtanden har avgivits av *statskontoret* och *civildövsövningsstyrelsen* (Del II, s. 224—235).

Utskottet. Revisorerna erinrar om att det våren 1961 anordnades en utrymningsövning inom Stockholms utrymningsområde. Avsikten härmed var

att för viss del av området pröva upprättade planer för snabbutrymning. Deltagarantalet i övningen var vid planläggningen beräknat till 65 000 men blev mindre än hälften av detta antal. Med tanke på de kostnader — i detta fall drygt 700 000 kr. — och den personalinsats, som en sådan övning medför, finns det enligt revisorerna anledning att överväga värdet av ytterligare övningar upplagda på sätt varom här varit fråga. Uppenbart anser de emellertid vara, att övningar i någon form måste förekomma. — Revisorerna har vidare framhållit vikten av att erfarenheterna från genomförda övningar tillvaratages och bearbetas, så att kommande övningar kan planläggas och genomföras på grundval därav. I detta hänseende synes civilförsvarsstyrelsen hittills i viss mån ha brustit.

Även utskottet anser det allvarligt böra övervägas, om värdet av det slags övningar som den nyssnämnda utrymningsövningen i Stockholm representerar — d. v. s. med allmänhetens medverkan — verkligen motsvarar de kostnader, som nedläggs i sammanhanget. Under alla förhållanden framstår det som angeläget, att innan nya sådana igångsättes den närmare uppläggningsnoga överväges mot bakgrund av tidigare erfarenheter. Viktigt synes emellertid vara, att även andra övningsformer prövas. Härvidlag kan noteras, att civilförsvarsstyrelsen under 1962 genomför en ny utrymningsövning i Malmö och då utan allmänhetens deltagande. Det är närmast fråga om en mobiliseringsövning för utrymningsorganisationen i förening med ledningsspel för vissa delar av denna. Styrelsen vill härigenom undersöka, om man icke på denna väg kan uppnå de primära mål, som avses med utrymningsövningar. — Vad revisorerna allmänt uttalat om angelägenheten av att arbetsmaterialet från genomförda övningar noga bearbetas så att vunna erfarenheter kan komma till full nytta i den fortsatta beredskaps- och övningsplaneringen vill utskottet helt ansluta sig till. — Då anledning finnes till antagande, att de av revisorerna anförda synpunkterna kommer att beaktas utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida, har utskottet velat begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen omförmäla.

39:o) Utbetalningen av statstjänstemännens kompensation för folkpensionsavgifter. Under civildepartementet, § 39, har revisorerna behandlat frågan om formen för utbetalning av statstjänstemännens kompensation för folkpensionsavgifter (Del I, s. 281—284).

Utskottet. Den av revisorerna berörda frågan om formen för utbetalning av den statstjänstemännen tillkommande kompensationen för höjda folkpensionsavgifter har varit föremål för uttalande av utskottet i dess utlåtande 1959:185 i anledning av väckta motioner. Utskottet framhöll därvid att frågan om kompensationens inarbetande i lönen i första hand finge

betraktas som en förhandlingsfråga. Ur rationaliseringssynpunkt anförde utskottet vidare, att det vore angeläget att förfarandet vid utbetalandet av den berörda kompensationen gjordes så administrativt enkelt och så litet kostnadskrävande som möjligt.

Under åberopande av vad utskottet sålunda tidigare anfört i ämnet och under förmålan att, enligt vad utskottet under hand erfarit, frågan om formen för ifrågavarande kompensation varit under övervägande i samband med 1962 års löneförhandlingar utan att leda till överenskommelse om ändring i nuvarande förfaringssätt, anser utskottet något särskilt uttalande från riksdagens sida inte f. n. påkallat. Utskottet inskränker sig därför till att vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

40:o) **Tjänstledighetsstatistiken inom statsförvaltningen.** Under civildepartementet, § 40, har revisorerna anfört synpunkter på frågan om tjänstledighetsstatistiken inom statsförvaltningen (Del I, s. 285—288).

Utlåtanden har avgivits av *riksförsäkringsverket, generalpoststyrelsen, telestyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, statistiska centralbyrån och statskontoret* (Del II, s. 236—245).

Utskottet. Vad revisorerna under förevarande paragraf anfört, jämfört med innehållet i de avgivna remissyttrandena, ger enligt utskottets mening vid handen att skäl föreligger för vissa överväganden rörande utformningen av tjänstledighetsstatistiken inom statsförvaltningen. Det synes sålunda vara av vikt att klarlägga konsumentbehovet av sådan statistik. Det förefaller även angeläget att frågan om exakta begreppsbestämningar och definitioner uppmärksammas i syfte att i möjligaste mån åstadkomma full jämförbarhet mellan olika uppgifter. Slutligen synes frågan om vilka verk som bör innefattas i en personalstatistik av ifrågavarande slag böra prövas.

Utskottet finner sig med hänsyn till vad i ärendet förekommit böra hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet beträffande revisorernas förevarande förslag anför.

Stockholm den 15 maj 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit från första kammaren: herrar Gillström, Einar Persson, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Ivar Johansson, Axel Johannes Andersson, Ragnar Bergh, Per Jacobsson, Rikard Svensson, Bengtson, Mårtensson, Bengt Gustavsson, Herbert Larsson, Källqvist och Manne Olsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Staxäng, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Almgren, fröken Elmén, herrar Andreasson, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Svensson i Ljungskile, Johansson i Norrköping, Blomkvist, Nelander och Palm.

Särskilt yttrande

vid *punkten 21* (Den administrativa tillämpningen av förordningen om allmän varuskatt) av herrar *Ivar Johansson, Bengtson, Svensson* i Stenkyrka och *Eliasson* i Sundborn, vilka anfört följande.

»Då vi biträtt förevarande uttalande innebär icke detta, att vi frånträtt uppfattningen att frågan om ett uttagande av den allmänna varuskatten i fabrikant- eller partihandelsledet bör bli föremål för skyndsam utredning.»

Reservation

vid *punkten 36* (Länsadministrationen i Gotlands län) av herr *Svensson* i Stenkyrka.